

ŽELEZAR

Jesenice, 9. julija 1987

Številka 27 • XXXVI

NAŠ KOVINAR, svobodno glasilo delavcev KID, je kot predhodnik ŽELEZARJA začel izhajati 26. januarja 1937. ŽELEZAR izhaja od 1. decembra 1951 kot mesečna revija, od 15. aprila 1959 kot štirinajstnevnik in od 1. januarja 1962 kot tednik. Glasilo je ob 25. letnici predsednik Tito odlikoval z redom zaslug za narod s srebrno zvezdo. Glavni in odgovorni urednik Mile Crnović, tehnični urednik Dare Bradaskja, lektorica — novinarka Cvetka Martinič, novinarki Liličana Kos in Tanja Kastelic, administracija — Mira Keserović in Dinka Čatak. Naslov: Uredništvo Železarnja, SOZD SŽ — Železarna Jesenice. Številke internih telefonov: urednik 26-18, novinarji 26-19, 26-20, administracija 26-21. Stavek in tehnično oblikovanje TK Gorenjski tisk Kranj, tisk ZP Ljudska pravica Ljubljana.

Jeklarna 2 — TN naprava obratuje

V Jeklarni 2 smo pričeli z vročim testiranjem naprave za vpihovanje prašnih delcev v tekoče jeklo.

V okviru ponvične metalurgije gradimo v Jeklarni 2 napravo za vakumiranje jekla — VOD (Vacuum Oxygen Decarburisation) in napravo za vpihovanje prašnih delcev, imenovano tudi TN (Thyssen Niederrhein postopek). Napravi sta združeni, da tekoče jeklo lahko hkrati obdelamo z obema ali le eno — operacija moderne tehnologije. TN naprava omogoča vpihovanje reakcijskih prašnih sredstev s pomočjo inertnega plina v tekoče jeklo. VOD napravo uporabljamo za izdelavo kvalitetnih jekel z degasacijo in oksidacijo pod vakuumom. Moderna tehnologija VOD TN prinaša kvalitete in ekonomske učinke v proizvodnji jekla, zato hitimo, da bi bili napravi čimprej uporabni za proizvodnjo. Naprava VOD TN je postavljena na vzhodni strani hale vlivališča in hale silosov. Gradilo se je nekako v senci ključnih objektov — elektro peči in konti liva. Temelji naprave so bili zabetonirani koncem lanskega pole-

tja, nakar se je pričela montaža konstrukcij, ki se je prepletala z montažo še nedokončanih hal in gradnje zgradbe za strojno-elektro naprave. Pozimi smo pričeli montirati strojno opremo in pomladi še elektro in merilno regulacijsko opremo ter instalacije. V maju 1987 se je z dokončanjem montažnih del prehajalo na hladno testiranje naprave. Hladno testiranje imenujemo preizkušanje delovanja vseh sestavnih delov posamezne in celotne naprave s tlačnimi preizkusi, z električnimi meritvami in vključitvijo računalnikov za programsko vodenje. Forsirali smo delo na manjši zahtevni TN napravi in delo uspešno zaključili.

V torek, 23. junija, pa smo na TN napravo pripeljali prvo ponev s tekočim jeklom. Prva operacija vpihovanja prašnega Ca Si v jeklo je odlično uspela. Pričelo se je vroče testiranje TN naprave. V naslednjih dneh se je naredilo še šest obdelav. Vroče testiranje se nadaljuje in z njim je v Je-

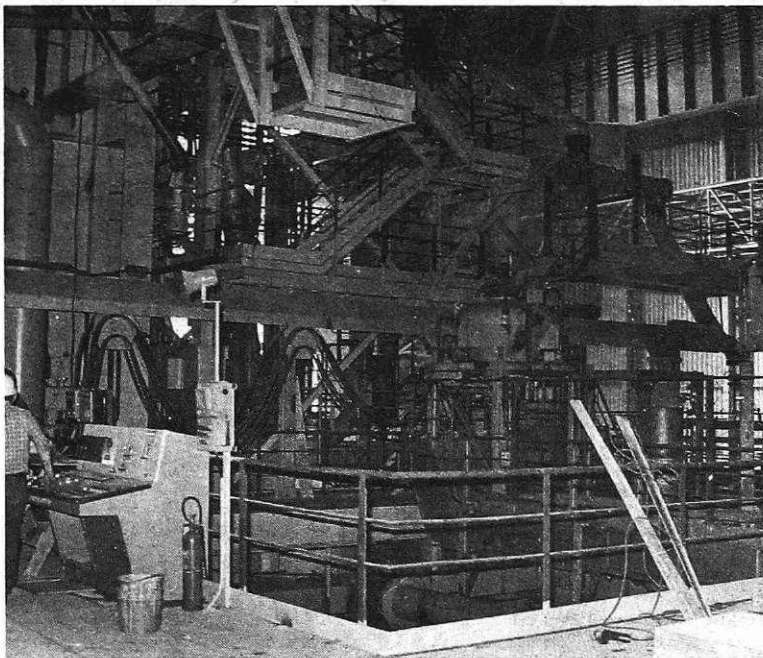
klarno 2 uvedena ponvična metalurgija.

Na napravi za vakumiranje nadaljujemo s hladnim testiranjem. Opravljeni so preizkusi vožnje voza vakuumske komore, hidravlike za dvig pokrova komore, vožnje kisikovega kopja in kopja za jemanje vzorcev. Preizkušeni so sistemi hladilne vode, črpalke hladilne vode in reducirno-hladilne postaje za paro. Preizkušamo tudi plinske instalacije, napravo za izdelavo vakuuma z vakuumskimi črpalkami in črpalkami za goščo ter merilno-regulacijsko opremo. Vzporedno se izdeluje program za računalnik za vodenje in nadzor vakumiranja.

Delo je ovirano, ker še vedno nismo dobili vse opreme. Pri testiranju se pokažejo vse malomarnosti projektiranja, izdelave, montaže in dobave. Tega pa imamo na VOD/TN napravi kar preveč. Zaradi tega se je tudi testiranje nekoliko podaljšalo.

Vse priznanje pa moramo izreči ekipi, ki izvaja testiranje, za uspešen zagon TN naprave in za vztrajno ter požrtvovalno delo v prizadevanju, da bi tudi VOD naprava čimprej obratovala.

Sektor novogradenj

Testiranje naprave za vpihovanje kalcij-silicija (foto I. Kučina)

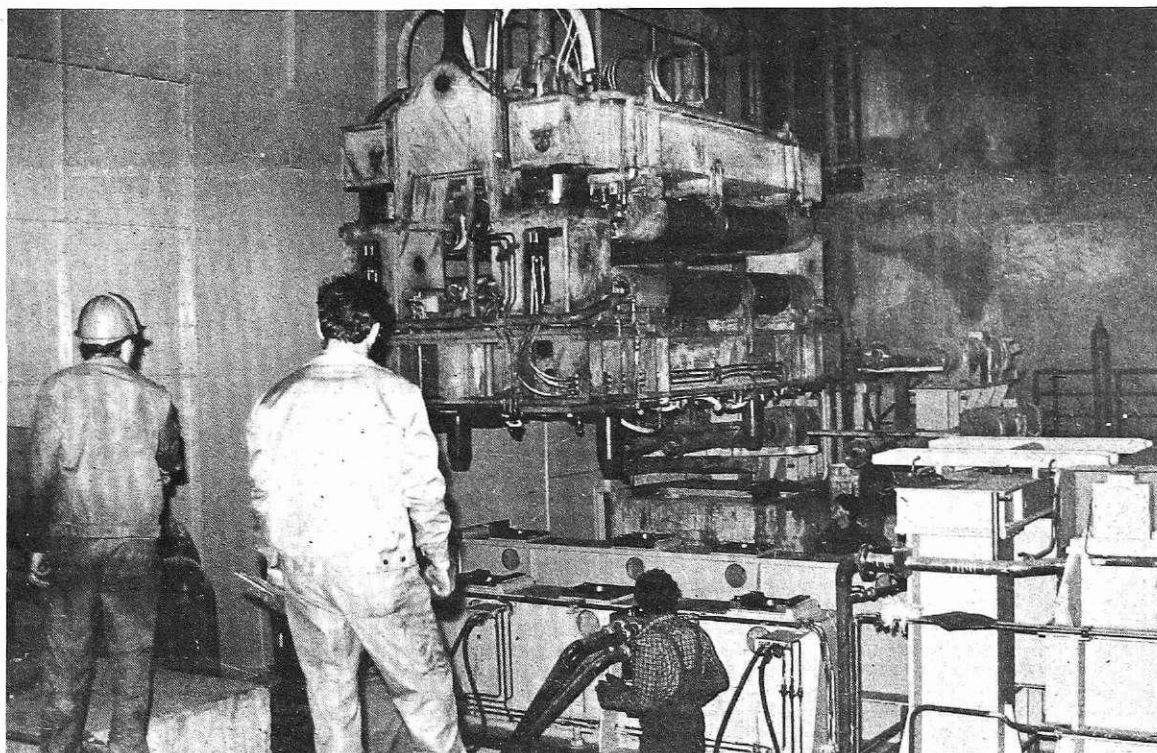
PRAVA ODLOČITEV OB PRAVEM ČASU

Pozitivne referendumske odločitve o štirih oziroma petih predloženih samoupravnih aktih v vseh temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih so prav gotovo izjemen rezultat, ki je bil možen samo v pogojih, kakršni so bili ustvarjeni v fazi razprave in v fazi sprejemanja teh aktov. Temeljite in strokovne razlage so vzbudile k pripombam in ponovno lahko zatrdimo, da so prav predlogi in pripombe iz mnogih delovnih okolij dale našim samoupravnim aktom tisto vsebino, ki jo od takih aktov pričakujemo tudi v praksi in tako je prav. Akti — če že morajo biti, naj bodo pisani kar se da razumljivo, saj nam samo tako napisani predpisi lahko pomagajo pri reševanju številnih vprašanj ob našem delu in življenju. Rezultat referenduma nedvoumno dokazuje naša hotenja in skupna prizadevanja, da končno le uredimo naše samoupravne akte, ki so potrebni za uveljavitev nujnih sprememb na področju uveljavljanja naše nove samoupravne organiziranosti in hkrati te akte tudi uskladimo z veljavno zakonodajo, kar še posebno velja za samoupravni sporazum o delitvi sredstev za osebe in dohodke in dela sklada skupne porabe. Te odločitve so prišle resnično ob pravem času, kajti odlaganje ali spreminjanje in dopolnjevanje manjših podrobnosti bi nas prav gotovo odvrnilo od bistva predlaganih rešitev, nam vzelo čas in voljo do iskanja za nianso drugačnih rešitev, ki pa morda kljub vsem ne bi ustrezale večini, in tako dalje, predvsem pa bi nas kakršnokoli odlaganje potisnilo v krog tistih delovnih organizacij, ki so zaradi nezmožnosti pravočasne uskladitve svojih samoupravnih aktov zašle v še posebno težak položaj, ki kljub morda dobrim delovnim rezultatom zagotavlja zgolj preživetje, brez pravih možnosti za ustrezno delitev po rezultatih dela.

Treba je poudariti, da je kolektiv Železarnje odločal zbrano in preudarno, pa čeprav so se možnosti za odločanje bistveno zmanjšale zaradi postavljenih zakonskih omejitev. Te omejitve je bilo tokrat potrebno sprejeti kot alternativo po skladnejših normativih v jugoslovanskem gospodarstvu, v katerem uveljavljamo svojo vlogo in mesto tudi jeseniški železarji. Lahko bi rekli, da nam ob vsem tem manjkajo samo nekoliko boljši delovni in poslovni rezultati, na osnovi katerih bi tudi v teh gospodarskih razmerah zmogli sebi odrezati večji kos kruha, če že ne pogache.

Naš položaj je po uspešnem referendumu bistveno drugačen. Če smo do sedaj vlagali svoje znanje in energijo v pripravo številnih samoupravnih aktov, v široke in temeljite razprave, pojasnjevanja in razčiščevanje posameznih rešitev itd., potem je na prvem mestu možna ugotovitev, da vložen trud le ni bil zaman. Imamo samoupravne akte, ki nam ustrezajo in so usklajeni z zakonodajo tako, da za njihovo polno uveljavitev ni prav nobene ovire. Sedaj moramo naprej. Dograditi moramo našo organizacijo, oblikovati boljše medsebojne odnose in doseči boljše delovne in poslovne rezultate ter čimprej tudi v praksi uveljaviti nov sistem nagrajevanja, s katerim smo odpravili mnoge pomanjkljivosti, ki so v preteklosti prepogosto moteče vplivale na naše odnose in tudi na naše delovne rezultate. To so sedaj naše obveznosti, obveznosti nas vseh, od vodstva do vsakega posameznika v delovnem procesu, katerim moramo in bomo namenili vsa naša prizadevanja, strokovnost in delovno ustvarjalnost. Predvsem pa pričakujemo, da se bodo pri tem angažirali vsi vodstveni in vodilni delavci, ki s svojim delom in skladnimi odločitvami lahko pomembno vplivajo na uveljavljanje že sprejetih odločitev. Sprejeti moramo inovativni način razmišljanja, da bomo na vsakem mestu od najvišjega do najnižjega, uveljavili iniciativnost in kreativnost, s tem pa tudi odgovornost za boljše rezultate, ki so nam v tem času zelo potrebni. Zato se moramo zavzeti tudi za zaostritev odgovornosti, za boljše delovno in tehnološko disciplino, brez katere še tako dobri samoupravni akti ne zagotavljajo nobenega napredka. To je sedaj naša perspektiva. Hočemo in moramo naprej, zato želimo čimprej polno občutiti našo novo organiziranost, ki se mora dokazati na vseh ravneh našega dela, tako kot smo to predvideli v predlogu. Občutiti želimo tudi ukrepe, s katerimi poizkušamo v tem času izboljšati rezultate poslovanja, hočemo in moramo se boriti za kvaliteto, za osvajanje novih, boljših izdelkov, zlasti pa moramo uresničiti naše planske obveznosti. Toda ob vsem tem pričakujemo in zahtevamo tudi pošteno in sistematično urejeno nagrajevanje, ki mora ustrezati vloženemu delu in rezultatom našega dela, žal pa tudi višini življenjskih stroškov.

Edo KAVČIČ, predsednik IO KOOS

Montaža proge konti liva v Jeklarni 2 (foto I. Kučina)

Slovesna seja občinskega odbora ZZB NOV Jesenice

Ob 50-letnici prihoda tovariša Tita na čelo KPJ in 40. obletnici ustanovitve ZZB NOV Jugoslavije ter ob praznovanju dneva borcev je bila v petek, 3. julija, v sejni sobi Skupščine občine Jesenice slovesna razširjena seja občinskega odbora ZZB NOV Jesenice.

Pevski zbor Vintgar z Blejske Dobrave je na začetku seje zapel nekaj pesmi, nato pa je sledil govor predsednika ZZB NOV Jesenice Stanislava Križnarja. Predsednik je v govoru med drugim napovedal neizprosno boj proti birokraciji, predvsem pa proti negativnostim, ki so se nakopile v partiji in so glavna ovira, da ne dosegamo ciljev, ki smo si jih zadali.

Ob koncu seje je predsednik Stanislav Križnar podelil priznanja medobčinskega sveta ZZB NOV.

Za aktivno delo v družbenopolitičnih in družbenih organizacijah ter društvih, za uspešno delo pri ohranjanju in razvijanju etičnih vrednot NOV in revolucije, njihovim prenašanju na mlade ter vgrajevanju teh vrednot v socialistične odnose naše družbe so priznanja prejeli: Pavla Avguštin iz Zirovnice, Ivan Azman iz Podmežakle, Marija Balanč-Lah iz KS Mirka Roglja-Petka, Zinka Bratuž iz Kranjske gore, Franc Gra-

cer in Janko Kemperle iz KS Dovje-Mojstrana, Alba Koselj in Gizela Velikonja iz KS Staneta Bokala, Ivan Lebar iz Skupnosti borcev JBO, Janez Palčič s Hrušice, Francka Rozman in Katja Zupan iz KS Sava, Ivan Saksida iz Planine pod Golico, Jože Zidar iz KS Javornik-Koroška Bela.

Za uspešno organiziranje zdravstvenega varstva borcev NOB in delovanje dispanzerja za borce ter za večletno strokovno sodelovanje pri organizaciji pohodov in prireditev, posvečenih ohranjanju tradicij, NOB je priznanje prejel dr. Alojz Novak.

Za večletno pomoč in sodelovanje s KO ZB NOV pri izvajanju njihovih nalog na področju ohranjanja tradicij NOB in spomeniškega varstva so priznanja prejeli: DO Elektro Zirovnica, ZSAM Jesenice, organizacijski odbor za kurirski smuk pri KO ZB NOV Javornik-Koroška Bela.

Krepko pod planom

Do šestega julija smo po podatkih statistične službe izdelali 17.687 ton skupne proizvodnje. Družbeni plan dosega mo 88,8 %, operativni program pa 88,2 %. Program uspešno izpolnjujejo obrati: Plavž (120,3 %), HV Jesenice (115,9 %), Vratni podboji (114,5 %), Zičarna (102,5 %), Elektrode (100,9 %) in Žebljarna (100,1 %).

V obratu Plavž so izdelali 1.675 ton grodlja, kar je 120,3 % družbenega plana in enakega operativnega programa.

V Jeklarni 1 so vili 4.991 ton jekla in dosegli 116,4 % družbenega plana in 96,7 % operativnega programa.

V Jeklarni 2 so do sedaj izdelali 23 šarž, kar je 1.674 ton. Do sedaj smo prodali 3.785 ton, od tega 72 ton storitev. Operativni program odpreme končnih izdelkov in storitev dosega mo s 74,4 odstotka. Plan odpreme izpolnjujejo obrati: HV Bela (107,1 %), HV Jesenice (100,5 %), Vratni podboji (129 %) in Valjarna žice in profilov (108,4 %).

Neda Karba — najmlajša med našimi magistri

Neda Karba je 22. junija na Fakulteti za elektrotehniko Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani uspešno zagovarjala magistrsko nalogo Določanje kvalitete šarž surovega jekla z ekspertnim sistemom.

Diplomirala je na Fakulteti za elektrotehniko — smer računalništvo in informatika in se zaposlila v elektronskem računskem centru na

še železarne. Sedaj se ukvarja z mini računalniki. Že ko je končala študij na fakulteti, je razmišljala o nadaljevanju študija, ker je želela

obdržati stik z razvojem v svetu.

Odločila se je za podiplomski študij. Naredila je štirinajst izpitov in izbrala za magistrsko nalogo temo, ki je uporabna za našo železarno. Naloga se ukvarja z določanjem kvalitete šarž surovega jekla z ekspertnim sistemom, ki je eno od področij umetne inteligence in je v svetu zelo popularno, uporablja pa se na zelo različnih področjih. Njena mentorja sta bila dr. Ivan Bratko, ki je svetovno priznan strokovnjak na področju umetne inteligence, in dr. Sašo Divjak. Pri metalurškem delu so ji največ pomagali inženir Stanko Čop in sodelavci iz oddelka tehnične kontrole, predvsem magister Cveto Pohar.

V jugoslovanskih železarnah se za njeno delo zelo zanimajo, saj je prejšnji mesec ekspertni sistem predstavila v železarnah Sisak in Zenica; v Zenici bodo kmalu podpisali pogodbo o sodelovanju na tem področju. Da je naloga res zanimiva in aktualna, kaže tudi to, da so si določanje kvalitete šarž surovega jekla z ekspertnim sistemom ogledali tudi strokovnjaki UNESCA pod vodstvom profesorice Kornhauzerjeve. Nekaj minut so ji namenili tudi na RTV Ljubljana v oddaji Po sledih napredka.

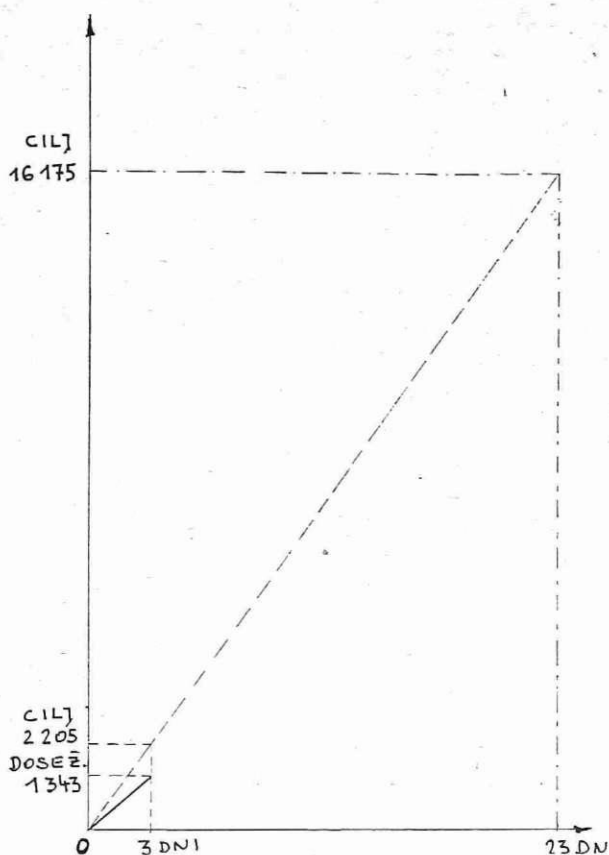
Žal ne moremo reči, da je tudi v naši železarni zanimanje za njeno magistrsko delo tako veliko. Čeprav je program vnešen v osebni računalnik oddelka tehnične kontrole, ga ne uporabljajo dovolj. Tudi nagrade za svoje delo Neda ni dobila, mogoče bo kaj drugače, ko bo začel veljati novi pravilnik.

Po magistraturi so jo na Institutu Jožef Stefan vključili v projekt dva tisoč mladih raziskovalcev, zato ji bo v dogovoru z našo železarno republiška raziskovalna skupnost dve leti refundirala osebni dohodek. Takšno sodelovanje z inštitutom je za Železarno zelo ugodno, saj ima večji dostop do strokovne literature in več možnosti za vključevanje mladih strokovnjakov v raziskovalno in znanstveno delo.

Njeno magistrsko nalogo bomo v skrajšani obliki predstavili tudi v Železarni.

Lilijana Kos.

doseganje skupnega cilja poslovanja

v prvih treh odpremnih dneh meseca julija smo dosegli 1.343 mio din fakturirane realizacije, kar je samo 60,1 % načrtovane.

Po sklepu odbora za delovna razmerja

OBJAVLJAMO

prosta dela in naloge za določen čas 6 mesecev.

SOBARICA V SAMSKEM DOMU, šifra 9206, D - 2, 6. ktg., 1 oseba

Pogoji:

- dokončanih šest razredov osnovne šole,
- poskusno delo en mesec.

Kandidatke naj prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev pošljejo v osmih dneh po objavi na kadrovski sektor Železarne Jesenice, z oznako »ZA TOZD DRUŽBENI STANDARD«.

Tudi med livarji najboljša Jeseničana

Naša sodelavca Jernej Kocjančič in Martin Mlakar sta bila najboljša livarja na letošnjem republiškem tekmovanju kovinarjev. Čeprav sta bila na takih tekmovanjih že večkrat, je to njun prvi večji uspeh.

Jernej Kocjančič je iz Podhoma prišel na Jesenice leta 1953, ko se je v Železarskem izobraževalnem centru učil za livarja. Po končani šoli se je najprej zaposlil v sivi livarni, od leta 1964 pa dela v livarni barvnih kovin.

Na tekmovanjih kovinarjev je bil že šestkrat, vendar je bil do sedaj njegov največji uspeh četrto mesto, zato je letos, ko je najboljši slovenski livar, zelo zadovoljen. Pravi, da je imel srečo, saj livarji do konca tekmovanja ne morejo reči, kako dobro so izdelek naredili. Najprej je namreč treba narediti kalup, ki ga ocenijo, potem izdelek uliti, ga očistiti in vse to se ocenjuje, šele potem izveš, kako dober si. Letos je bil sicer res najboljši, vendar poudarja, da so bile razlike v točkah med livarji zelo majhne.

Letos je bilo za livarje, ki so bili na republiškem tekmovanju in so vsi Jeseničani, veliko lažje, ker je bilo tekmovanje na Jesenicah. Povsem drugače pa je za vse tiste tekmovalce, ki so se pripeljali iz vseh koncev Slovenije in so za to žrtvovali veliko svojega časa in denarja, nagrade pa nimajo nobene. Mogoče je tudi zato vsako leto manj zanimanja za srečanje slovenskih kovinarjev.

Najboljšim na republiških tekmovanjih so že večkrat obljubili stimulacijo, vendar vsaj v naši železarni s tem še ni nič. Kljub temu bo Jernej še hodil na takšna tekmovanja, če

bodo tako dobro organizirana, kot je bilo letošnje.

Martin Mlakar je na Jesenice prišel s Ptuja, ko se je leta 1971 vpisal v ŽIC in se izučil za livarja. Leta 1973 se je zaposlil v livarni kot kalupar, sedaj pa dela v jeklolivarni. Sedaj dela veliko ponev za Jeklarno 2.

Regijskih tekmovanj se je redno udeleževal, letos pa je bil prvič tudi na republiškem, ker ga ni bilo strah, saj je bilo tekmovanje »na domačem terenu«, kar je tudi določena prednost. Tekmovanje je bilo dobro organizirano, žal pa je zanj vedno manj zanimanja. Lani je bilo na tekmovanju 24 livarjev, letos pa le 14. Zanimanje za tekmovanja kovinarjev upada tudi zato, ker ni prave stimulacije, saj so bile nagrade, na primer, na regijskem tekmovanju boljše kot na republiškem.

Martin upa, da bo še hodil na takšna tekmovanja, veliko pa je odvisno od tega, kako bo na zveznem tekmovanju kovinarjev, ki bo 19. oktobra letos v Banja Luki. Do takrat bo imel veliko časa za priprave, če se le ne bo preveč ukvarjal s športom, predvsem z nogometom. Igra ga že petnajst let.

Prijeten je občutek, da so med nami najboljši kovinarji Slovenije, toda žalostno je, da njihovega znanja ne znamo niti toliko ceniti, da bi jim dali vsaj majhno denarno nagrado.

Lilijana Kos

REZULTATI GLASOVANJA NA REFERENDUMU 30. JULIJA

	Volilnih upravič.	Glasovalo Štev.	%	REF-1			REF-2			REF-3		
				ZA	%	PROTI	ZA	%	PROTI	ZA	%	PROTI
TOZD Talilnice	918	763	83.1	525	57.2	230	518	56.4	234	525	57.2	230
TOZD Ploščati program	1130	898	79.5	591	52.3	291	585	51.8	299	591	52.3	290
TOZD Okrogli program	871	675	77.5	494	56.7	172	486	55.8	180	489	56.1	174
TOZD Teh. dejavnosti	1929	1565	81.1	1060	55.5	469	1059	55.4	470	1064	55.7	467
TOZD Komerciala	155	129	83.2	111	71.6	18	104	67.1	24	108	69.7	21
TOZD Družbeni standard	195	165	84.6	131	67.2	30	134	68.7	26	134	68.7	27
Del. skupnost finance	147	108	73.5	95	64.6	12	92	62.6	15	92	62.6	15
Del. skupnost KSI	310	245	79.0	205	66.1	40	206	66.5	36	199	64.2	39
Del. skupnost E-TKR-NG	501	383	76.4	301	60.1	68	295	58.9	77	303	60.5	67
Železarna skupaj	6156	4931	80.1	3513	57.1	1330	3479	56.5	1361	3505	56.9	1330
	5198											
	958											

	Volilnih upravič.	Glasovalo Štev.	%	REF-4			REF-5			REF-6		
				ZA	%	PROTI	ZA	%	PROTI	ZA	%	PROTI
TOZD Talilnice	918	763	83.1	523	57.0	232						
TOZD Ploščati program	1130	898	79.5	595	52.7	286						
TOZD Okrogli program	871	675	77.5	485	55.7	175						
TOZD Teh. dejavnosti	1929	1565	81.1	1080	56.5	453						
TOZD Komerciala	155	129	83.2	109	70.3	19						
TOZD Družbeni standard	195	165	84.6	131	67.2	29						
Del. skupnost finance	147	108	73.5				95	64.6	12	91	61.9	14
Del. skupnost KSI	310	245	79.0				207	66.8	36	207	66.8	34
Del. skupnost E-TKR-NG	501	383	76.4				301	60.1	76	295	58.9	80
Železarna skupaj	6156	4931	80.1	3513	57.1	1330	3479	56.5	1361	3505	56.9	1330
	5198			2923	56.2	1194						
	958						603	62.9	124	593	61.9	128

Volilna komisija Železarne

REF-1 Spremembe in dopolnila Statuta delovne organizacije železarna Jesenice

REF-2 Samoupravni sporazum o skupnih osnovah in merilih za delitev sredstev za osebne dohodke in dela sklada skupne porabe v delovni organizaciji železarna Jesenice

REF-3 Samoupravni sporazum o skupnih osnovah in merilih za razporejanje čistega dohodka

REF-4 Samoupravni sporazum o medsebojnih razmerjih pri ustvarjanju skupnega prihodka in določanju internih cen

REF-5 Statut delovne skupnosti skupnih služb

REF-6 Samoupravni sporazum o združevanju dela delavcev v delovni skupnosti skupnih služb

Livarja Jernej Kocjančič (desno) in Martin Mlakar (levo), prvo in drugouvrščeni na republiškem tekmovanju (foto: I. Kučina)

Koliko časa še nadurno in pogodbeno delo?

O pomenu, potrebi in pozitivnem učinku nadurnega in pogodbenega dela v Železarni sem nekajkrat že pisal. Upal sem, da sem s svojimi prispevki uspel in da dilem ni več. Žal ni tako, zato ponovno pišem o tem.

V 26. številki Železarja sem v rubriki Pregled sestankov SDS prebral tudi, da SDS oddelek za študij dela in časa (OŠDC) sprašuje, koliko časa bomo v Železarni še podpirali porast nadurnega dela, nadurnega dela preko 30 ur in pogodbenega dela. Menijo, da se s tem umetno zmanjšuje stimulatnost nagajevanja. Poslali so celo dopis poslovnemu odboru in zahtevajo odgovor. Kakšen bo odgovor poslovnega odbora, ne vem, vendar bom kot dolgoletni delavec v proizvodnji in pozneje na vzdrževanju povedal nekaj o tem iz lastnih izkušenj.

Naj začnem pri proizvodnih obratih. Vsi vedo (ali pa tudi ne), da posebno v obratih, kjer so težki pogoji dela, že kar kronično primanjkuje delavcev. Zaradi specifičnosti dela je tudi velika bolezenska odsotnost, v poletnih mesecih pa je precej odsotnosti zaradi dopustov. Kdo naj torej opravi delo manjkajočih delavcev? Jasno je, da tisti, ki so na delu in so pripravljeni opravljati nadurno delo. Zato prav sedaj, v poletnih mesecih lahko pričakujemo nadaljni porast nadurnega dela. Nema lookrat se tudi dogaja, da posamezni obrati proti koncu meseca »lovijo« plan, pa se zato odločajo za nadurno delo. Kadar gre za to, da izpolnimo plan in s tem naročilo našega kupca, je kaj malo pomembno, koliko bo kdo opravil nadurnega dela. Končno je le to, kar prodamo in pravočasno dostavimo naročniku, naš denar, torej med drugimi tudi naš osební dohodek. Kot kaže, to nekaterim v Železarni še danes ni jasno. Pred skoraj tremi desetletji sem kot žerjavovod-

ja v žarilnici v HVŽ opravil v enem poletnih mesecev preko 350 ur! Takrat smo delali še vse nedelje in praznike. Za takšno prizadevnost me je takratni obratovodja Franc Vičar celo pohvalil, kar mi je veliko pomenilo. Danes pa ni več daleč čas, ko se bo takšen delavec znašel pred disciplinsko komisijo ali pred odborom samoupravne delavske kontrole. Slednji se namreč kar preveč ukvarja prav s problemom nadurnega dela. Sicer pa je prav sedaj, ko je tu čas dopustov, velika potreba po delavcih še posebno v proizvodnih obratih, pa bi se mogoče kdo od delavcev na OŠDC odločil za dopolnilno oziroma pogodbeno delo. Korist bo dvojna. TOZD oziroma obrati bodo dobili nujno potrebne delavce, posameznik pa bo poleg redne plače še nekaj zaslužil. Pa bodi o proizvodnji dovolj.

Nepogrešljiv člen v naši proizvodni verigi so tudi vzdrževalci, čeprav jih nenehno potiskamo na stranski tir. Prav pri teh je nadurno delo še bolj specifično kot drugod. Razna popravila in remonts so opravljeni največkrat v dela prostih dneh. Čeprav skrbno pazijo, da ne bi prekoračili limita nadur, jim to velikokrat ne uspe. Zakaj? Vzemimo za primer, da pride na stroju ali napravi do okvare. Vzdrževalci za to področje pa že imajo, zlasti ob koncu meseca, doložen limit 30 nadur. Kaj storiti? Spet je jasno samo eno. Napravo ali stroj je treba čimprej popraviti ne glede na opravljeno število nadur. Ker pa so naši stroji v Železarni stari in dotrajani, so okvare vse bolj pogoste. Nema lookrat je treba začeti z delom

takoj, zato dežurni vzdrževanja »lovi« delavce po vsej jeseniški in radovljiški občini. Vsaka prihranjenja ura popravila je še kako dragocena. Žal pa tega največkrat mnogi ne znajo ceniti, saj smo celo s strani lastnih ljudi na Vzdrževanju deležni očitkov, da Železarni »krademo« denar. Vsak vidi ob izplačilnem dnevu le vsoto, nihče pa opravljenih ur, nadur in seveda truda pri delu. Tudi kar zadeva pogodbeno delo ni bistvenih razlik. Večkrat se pojavljajo dela kot so razne prestavitve strojev, montaža novih in podobno. Zunanji izvajalci so včasih za takšna dela nezainteresirani ali pretirano dragi. Zato se posamezni obrati ali TOZD odločajo za to, da takšna dela opravijo naši vzdrževalci. Korist je v tem primeru kar trojna. Prihranek pri denarju, saj so naši vzdrževalci smešno poceni v primerjavi z zunanjim izvajalcem. Pri tem se tudi strokovno izpopolnjujejo, kar jim koristi pozneje pri vzdrževanju in popravilu teh naprav ali strojev. Seveda pa so nekaj tudi zaslužili, kar marsikomu ob današnjem vrtočnem naraščanju življenjskih stroškov pomeni izhod iz finančne stiske.

Za konec le še tole. Nič naj nas ne skrbi porast nadur in pogodbenih del. Bolj se je bati tega, da bi nam zaradi vse bolj neugodnega plačila teh del še ti vestni delavci obrnili hrbet. Kaj bo potem? Neizpolnjen plan, neugodna finančna bilanca in prazne kuverte. Odgovor na vprašanje, koliko časa se bo še podpiral porast nadurnega in pogodbenega dela v Železarni, je torej sila preprost. Toliko časa dokler bodo tako narekovale potrebe in dokler bomo vsi skupaj imeli od tega koristi.

Janko Fon

Seja odbora za gospodarstvo

2. julija so se na 32. redni seji sestali člani odbora za gospodarstvo pri delavskem svetu Železarne. Poleg pregleda izvajanja sklepov prejšnje seje, ocene izvrševanja operativnega programa za junij in predloga programa za julij ter pripisov in odpisov razlik pri poslovanju s tujino so obravnavali tudi analizo finančnega rezultata za maj in kumulativno za pet mesecev 1987 in potrdili program delitve amortizacijskih in investicijskih sredstev.

Sklepi prejšnje seje so izpolnjeni, nismo pa v juniju dosegli načrtovanih rezultatov. Pohvalimo se lahko le z izvozom. Obrati Valjarna bluming-štel, Valjarna debele pločevine in Hladna valjarna Jesenice so zaprosili za korekcije planov do 95 % realizacije. Odbor je korekcije odobril. Potrdil je operativni program proizvodnje za julij, ki je nižji od junjskega predvsem zaradi pomanjkanja delavcev in rednih letnih dopustov. S prodajo naših izdelkov za enkrat še nimamo težav, še vnaprej pa moramo dajati prednost programom, ki so tržno zanimivi in proizvodno tudi dosegljivi.

Na predlog oddelka zunanje trgovine je odbor odobril tri odpise razlik pri poslovanju s tujino.

Odbor se je seznanil z analizo finančnega rezultata in kumulativno za pet mesecev in ugotovil, da tako v maju kot skupaj v petih mesecih zaostajamo za planirano skupno in blagovno proizvodnjo, uspešni smo le pri izvozu. Že na prejšnji seji je odbor sprejel vrsto ukrepov, ki naj bi pripomogli k izboljšanju rezultatov, sprejel jih je tudi delavski svet Železarne. Uspeh lahko pričakujemo le v primeru, da bodo vse temeljne organizacije sprejele ukrepe tudi dosledno in brez odstopanj izvajale.

Zaradi zaostrenih pogojev gospodarjenja in pomanjkanja sredstev je v letošnjem letu predlagano sorazmerno manj amortizacijskih in investicijskih programov. Poostriili naj bi nadzor nad izvajanjem programov in dopolnili najbolj kritične postavke, ki pa se morajo vključiti v planiran obseg.

Odbor je v začetku marca obravnaval predlog razporeditve investicijskih sredstev in sprejel sklep, da bo ostale programe obravnaval glede na stopnjo nujnosti. Tako je odobril IV sredstva za popravilo strehe na zgradbi nabave in za popravilo strojev in naprav na OTK in RO.

Iz združenih amortizacijskih sredstev je odbor odobril sredstva za temeljne organizacije Talilnica, Ploščati program, Okrogli program in Tehnične dejavnosti za nabavo elektro motorjev in priprave projektne dokumentacije. Nezaključene pozicije je potrebno ponovno preveriti in če se dela nadaljujejo, podatki novo oceno in odstopanja vključiti v plan AZ za leto 1987. Za tiste pozicije, ki so zaključene, je treba ukiniti konto.

Predvidene nabave elektromotorjev, ki v letu 1986 niso bile uresničene, se vključi v program AZ za letošnje leto.

Odbor je odobril še:

— dodatna sredstva za že končano

naložbo v varilno-tehnični laboratorij,

— sredstva za I. fazo reorganizacije materialnoskladiščne službe,

— sredstva za gradnjo vročevoda mimo obratne ambulante na Tomšičevo ulico,

— za nakup merilnikov trdote Schör in Brinell in za nakup ultrazvočnega aparata.

CPSI-MZ

OSNUTEK PRAVILNIKA O PODELJEVANJU NAGRAD IN PRIZNANJ NOVATORJEM V OBČINI JESENICE

Raziskovalna skupnost Jesenice po sklepu 2. seje skupščine posreduje v javno razpravo »Osnutek pravilnika o podeljevanju nagrad in priznanj novatorjem v občini Jesenice«. Javna razprava bo sklenjena 1. septembra 1987.

Na osnovi pripomb oziroma predlogov, ki bodo prispeli na Raziskovalno skupnost Jesenice, Titova 65, do 1. septembra 1987, bo komisija za pripravo tega pravilnika pripravila predlog, katerega bo sprejela skupščina Raziskovalne skupnosti na svojem jesenskem zasedanju. Komisija bo upoštevala samo pripombe, ki bodo utemeljene in bodo navedene tudi boljše oziroma ustreznejše rešitve.

1. člen

Pravilnik obravnava vrste in obseg nagrad in priznanj, postopek in pogoje razpisa, vire financiranja ter nosilce podelitve.

2. člen

V občini Jesenice se vsako leto za obdobje preteklega leta podeljujejo nagrade in priznanja za najboljše dosežke na področju inovacijske in razvojno-raziskovalne dejavnosti.

Nagrade in priznanja se podeljujejo:

- novatorjem množične inventivne dejavnosti za inovacijske dosežke (to so: izumi, modeli, vzorci, tehnične in druge izboljšave, koristni predlogi, kot je določeno z veljavnimi predpisi). Podelijo se največ tri nagrade z diplomami.
- razvojnim, strokovno vodstvenim in vodstvenim delavcem za pomembne dosežke pri razvijanju in uvajanju novih izdelkov, novih tehnologij, nove opreme in napredne organizacije v proizvodnjo in poslovanje. Podelijo se največ tri nagrade z diplomami.
- raziskovalcem za pomembnejša raziskovalna dela v okviru ali za potrebe organizacij združenega dela občine Jesenice ali za potrebe občine ali mesta kot družbenopolitične skupnosti. Podelijo se največ tri nagrade z diplomami.
- učencem srednjih in osnovnih šol občine Jesenice ter ostali mladini v občini Jesenice, ki je organizirana v šolski ali izvenšolski dejavnosti, družbenih dejavnostih in tehnični kulturi. Podeli se največ deset priznanj in praktičnih nagrad.

3. člen

Nagrade in priznanja podeljujeta občinska raziskovalna skupnost in občinski sindikalni svet Jesenice.

Nagradno akcijo vodi posebna komisija, ki jo imenuje odbor za organizacijske, kadrovske, statutarne zadeve, priznanja in nagrade pri skupščini občinske raziskovalne skupnosti.

4. člen

Nagradna akcija se financira iz sredstev Raziskovalne skupnosti Jesenice. Višino in število nagrad (pri upoštevanju 2. člena) vsako leto določa odbor za svobodno menjavo dela, planiranje in razvoj raziskovalne dejavnosti v skladu z letnim finančnim načrtom in razpoložljivimi sredstvi. Le-ta spremlja in realizira porabo sredstev, namenjenih za podeljevanje priznanj in nagrad novatorjem.

5. člen

Za podelitev nagrad in priznanj novatorjem objavi komisija razpis v sredstvih javnega obveščanja z veljavnostjo najmanj enega meseca.

Na razpis se lahko prijavijo posamezniki ali skupine iz občine Jesenice ali drugi, ki so opravili raziskovalna dela in inovacije za potrebe organizacij združenega dela v občini. Vsaka inovacija oz. raziskovalno delo lahko dobi priznanje le enkrat.

Ob prijavi mora predlagatelj predložiti: osebne in splošne podatke avtorja, zadovoljivo dokumentacijo predloga (risbe, načrte, fotografije, opis, elaborat in podobno), podatke za ocenjevanje predloga (gospodarska korist inovacije ali rezultat raziskovalnega dela, uporabnost, izvirnost, pogoje nastanka).

6. člen

Pri ocenjevanju prijav inovacij množične inventivne dejavnosti (člen 2 — pod a) se upošteva:

- ekonomski pomen in gospodarska korist za gospodarsko enoto, kjer se inovacija uporablja,
- uporabnost inovacije (v okviru delovnega mesta, za več naprav dela v okviru OZD, za širšo skupnost),
- stopnjo izvirnosti,
- pogoji nastanka (upoštevati je treba izobrazbeno stopnjo in strokovno področje avtorja, pomoč in sodelovanje strokovnih služb),
- vpliv na izboljšanje delovnega okolja, humanizacije dela.

7. člen

Pri ocenjevanju dosežkov na področju razvijanja in uvajanja nove proizvodnje (člen 2 — pod b) se upošteva:

- pomembnost dosežka (v okviru TOZD, v okviru DO ali občine za širšo družbeno skupnost),
- stopnja inventivnosti.

8. člen

Pri ocenjevanju raziskovalnih del (člen 2 — pod c) se upošteva:

- pomembnost in uporabnost raziskovalnega dela (za TOZD, za DO ali občino, za širšo družbeno skupnost),
- prispevek raziskave k razvoju znanosti in raziskovalne dejavnosti.

9. člen

Pri ocenjevanju predlogov učencev (člen 2 — pod d) se upošteva:

- pomembnost in koristnost predloga,
- izvirnost in pogoji nastanka,
- pri ocenjevanju predlogov naj komisija upošteva tudi oceno oziroma mnenje Zveze organizacij za tehnično kulturo in gibanja znanost mladini Jesenice.

10. člen

Pravilnik sprejme skupščina Raziskovalne skupnosti Jesenice. Spremembe in dopolnitve se sprejemajo na isti način kot pravilnik, veljajo pa od dneva sprejema.

Obvestila kolektivu

Razpored dežurnih Železarne

OD 13. DO 19. JULIJA

13. julija, Janez KOMEL, Marketing, Jesenice, Janševa 6, ☎ 81-026.
14. julija, Jože KRAMAR, Energetika, Mojstrana, Dovje 112, ☎ 89-129.
15. julija, Leon MESARIČ, Žebljarna, Jesenice, Titova 3, ☎ 81-216.
16. julija, Srečo MEŽNAR, Jeklovlek, Mojstrana, Dovje 107 a, ☎ 89-040.
17. julija, Anton KELVIŠAR, Žičarna, Jesenice, C. na Golico 16, ☎ 82-475.

18. julija, Valentin MARKEŽ, Vzdrževanje, Jesenice, C. talcev 4 a, ☎ 83-345.
19. julija, Janko Perne, Sektor novogradenj, Jesenice, Titova 20, ☎ 81-904.

Dežurstvo traja vsak dan od 14. do 6. ure naslednjega dne, in sicer tako, da je dežurni v tem času doma. Ob sobotah, nedeljah in praznikih traja dežurstvo od 6. ure do 6. ure naslednjega dne.

V času dežurstva je dežurni dolžan opraviti obhod po železarni, svoje pripombe vpisati v dežurno knjigo ter o tem ob predaji dežurstva poročati podpredsedniku poslovnega odbora.

Dežurni za vzdrževanje v Železarni

Datum:	Dnevni:	Nočni:
Ponedeljek — 13. 7.	Branko Gerčar	Marjan Erman
Torek — 14. 7.	Vanda Eniko	Primož Žvab
Sreda — 15. 7.	Franc Arnež	Miha Šlibar
Četrtek — 16. 7.	Klavdij Mlekuž	Mitja Kersnik
Petek — 17. 7.	Marko Sušnik	Miroslav Zupan
Sobota — 18. 7.	Alojz Mesojedec	Pavel Žmitek
Nedelja — 19. 7.	Matjaž Kelvišar	Matija Urh

Služba obratne ambulante

Od 13. do 18. julija bodo delale naslednje obratne ambulante:

DOPOLDNE: III. obratna ambulanta — dr. Alenka Kralj — Odar in IV. obratna ambulanta — dr. Ivica Vreš.

Za borce od 6.30 do 7.30.

POPOLDNE: I. obratna ambulanta — dr. Metod Rešek.

V soboto, 19. julija, samo dopoldne: I. obratna ambulanta — dr. Metod Rešek.

ZOBNE AMBULANTE:

DOPOLDNE: III. zobna ambulanta — mag. dr. stomat. Bela Gazafi.

Popoldne in v soboto 18. julija bo zobna ambulanta zaradi letnih dopustov zaprta.

V kartoteki obratne ambulante sprejemamo knjižice dopoldan od 6. do 10.30, popoldan od 12. do 17.30.

Urgentna ambulanta sprejema nujne primere neprekinjeno od 6. do 20. ure.

Uporabnike prosimo, da v poletnih mesecih upoštevajo odsotnost zdravstvenih delavcev zaradi letnih dopustov.

Dežurni v Vatrostalni

11. in 12. julija, Rudi KLUKOVIČ, Mojstrana, Kurirska pot 9, ☎ v službi 83-976.

Dežurni Vatrostalne je v soboto od 6. do 12. ure na delovnem mestu, v prostem času do ponedeljka do 6. ure zjutraj pa je dežurni dosegljiv na domu.

Novice iz sindikalnih organizacij

TOZD DRUŽBENI STANDARD

Devetnajsta seja izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata TOZD Družbeni standard je bila 18. junija.

Pregledali so predloge samoupravnih aktov in ugotovili, da so pripombe njihovih SDS upoštevane. Potrdili so predsednika volilne komisije in imenovali člane volilnega odbora. Volilni komisiji so predlagali, da ob referendumu obišče volilne uprave, ki so bolni.

Podali so tudi mnenje o sodelavki, proti kateri je sprožen disciplinski postopek in razpravljali o spremembah zakona o združenem delu.

DELOVNE SKUPNOSTI E-TKR-NG

Devetnajstega maja so se na deseti redni seji sestali člani izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata delovne skupnosti za ekonomiko, tehnično kontrolo, raziskave in novogradnje.

Seznani so se s finančnim stanjem posameznih komisij, obravnavali osnutke samoupravnih splošnih aktov in menili, da razen osebnih ocen novi samoupravni akti prinašajo nekaj pomembnih novosti.

Obravnavali so tudi problem letovanja, saj je prostih mest znatno manj kot interesov. Člane je zanimalo, če bi lahko prosta mesta za letovanje na Češkem, ki delavcev ne zanima, zamenjali za letovanje v počitniških domovih ali prikolicah, za katere je zanimanja več.

Na enajsti seji izvršnega odbora, ki so jo sklicali že čez štiri dni, 23. junija, so pregledali predvsem mnenja SDS ob ukinitvi premakljivega delovnega časa. V razpravi so menili, da je z ukinitvijo pokazano nezaupanje v delo strokovnih služb, zato se bojijo, da bo odhodov strokovnjakov, ki že tako preveč zapuščajo Železarno, še več. Ukinitve je bila izrečena brez kakršnih koli strokovnih ute-

meljitev in zanika vse prednosti tega sistema, ki so ga pokazale analize od leta 1974. Menijo, da tudi postopek ukinitve ni pravilen, zato zahtevajo utemeljeno razlago za ukinitve PDC in pojasnilo pravne službe o pravilnosti postopka. Menili so tudi, da PDC ni bil vzrok za kršitve delovne discipline, ker se te kršitve kažejo tudi v drugih oblikah delovnega časa, pa jih zaradi tega nismo ukiniteli. Poudarili so, da vzrok za nezadovoljstvo ne leži v osebnih interesih, ampak jih resno skrbi zaradi moralne in materialne škode, ki jo je povzročila ukinitve PDC, saj se bo sedaj nujno povečalo število nadur, saj pričakujejo, da se bo zaradi položaja Železarne obseg dela znatno povečal. Pričakovali so poudarek na izboljšanju kvalitete dela, kar ukinitve PDC nikakor ni, take nepremišljene akcije pa so se že večkrat pokazale kot neuspešne, zato pričakujejo od vodstva pripravljenosti da prizna napako in jo odpravi.

KSI

Člani izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata delovne skupnosti za kadrovske in splošne zadeve ter informiranje so na seji 25. maja razpravljali o osnutkih samoupravnih aktov in o problemih tekaške službe. Glede tekačic se je že uredil problem zaščitne opreme, poudarili pa so, da bi morale tekačice več narediti za lastno izobraževanje, saj bodo le tako lažje doble boljše delovna mesta. Vodjo oddelka splošne administracije so zadolžili, naj se poveže s socialno delavko in opravi razgovore z delavkami do konca junija. Urediti mora tudi nadomeščanje ob dlajši odsotnosti posamezne delavke. Od strokovnih služb so zahtevali, naj preverijo ustreznost organiziranosti tekaške službe oziroma razmislijo o tehnični posodobitvi.

Sindikalna skupina CPSI je predlagala, da predsednik osnovne organizacije odstopi, ker se jim zdi nedružljiva njegova delovna dolžnost in funkcija predsednika sindikata (v sporu delavcev delovne skupnosti z Železarno glede prekatizacije, ki ga obravnava sodišče, ne more hkrati zastopati interesov delavcev v imenu sindikata, po delovni dolžnosti pa braniti interese Železarne). Sklenili so, naj zadevo prouči izvršni odbor konference sindikata Železarne in naj takoj pripravi ustrezna stališča. Delavce CPSI tudi moti, ker še vedno ni nakazan denar za Bolnico Jesenice, ki so ga delavke namenile namesto obdaritve ob osmem marcu.

Izvolili so novega blagajnika, na prihodnji seji pa bodo še člana komisije za socialna vprašanja.

Komisija za socialna vprašanja mora pripraviti kriterije za dodeljevanje socialnih pomoči, komisija za oddihe pa je predlagala, naj na ravni Železarne pripravijo enotne kriterije za dodeljevanje terminov za letovanje, saj je prosilcev več kot prostih mest.

INFORMATIVNI FUŽINAR

NOVA LINIJA BO DAJALA 10-KRAT VEČ

V TOZD Jeklovlek v ravninski železarni je v maju začela poskusno obratovati luščilno-ravnalna linija Kieserling. Skupaj z luščilnim strojem Schmok-Bickenbach, ki dobro obratuje že od januarja, bo sestavljala tako imenovani kompleks luščenja.

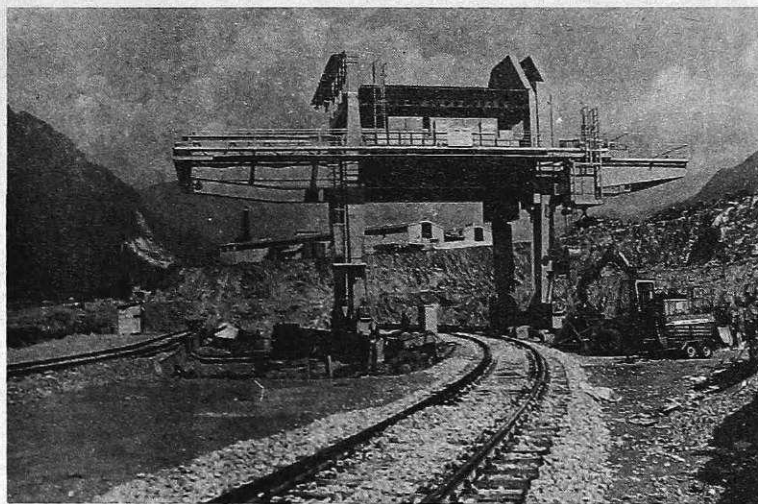
Nova linija bo nadomestila tri stare. Proizvodnja kvalitetnega sortimenta valjanega jekla s premerom od 15 do 80 mm bo desetkrat večja. Krog od luščenja do ravnanja je zaprt, zato je za delo na liniji potrebnih manj delavcev, pa tudi produktivnost je večja. Ravenčani pričakujejo, da se bo linija amortizirala najkasneje v šestih letih, kar je nujno, saj so mednarodna posojila, s katerimi je bila kupljena, zelo ugodna.

Letos so v Jeklovleku povečali izvoz kar za 60 %, zanimanje za njihove izdelke pa še kar raste celo v Zahodni Nemčiji, Švici in Bolgariji. (Informativni fužinar, št. 6, junij 1987)

PRVI NAŠ ŠTEVILSKO KRMI-LJENI STROJ

Čeprav na Ravnah številsko (numerično) krmiljene stroje že dolgo uporabljajo, jih sami doslej niso znali izdelati. Na letošnjem sejmu elektronike pa bo z enoletno zamudo prikazan njihov prvi doma izdelan številsko krmiljeni stroj — miza ŠK. Z njim naj bi modernizirali delovna mesta v metalurgiji in je prvi takšen izdelek v Jugoslaviji.

Fleksibilno robotizirano celico za čiščenje ulitkov sestavljata miza in

Nov portalni žerjav za izlivanje žlindre v Jeklarni 2 (foto I. Kučina)

Iz tovarniških glasil

robot. Le-ta ulitke podaja na mizo, kjer se ti avtomatično vrtijo, brusijo ali kako drugače obdelujejo.

Za leto dni zamude pri izdelavi tega stroja so krive težave pri uvozu koračnih motorjev za stroj in pomanjkljivost železarne — prototipna delavnica. Sedaj mizo dokončujejo še zadnji izmed mojstrov, udeleženi pri njeni izdelavi — elektroničarji. Po sejmu bo miza v rednem proizvodnem programu TOZD Orodjarna. (Informativni fužinar, št. 6, junij 1987)

Glasiło Žične

Univerziada — velik posel tudi za Žično

Velika športna prireditve, kot je univerziada, je pri gradnji športnih objektov, bivalnih kapacitet, infrastrukturnih objektov turistične ponudbe itd. zajela in angažirala velik del industrije. Čeprav pozno se je v to vključila tudi Žična s svojimi vzmetnicami za ležišča. Preko tovarne oblazinjenega pohištva Hrast iz Čakovca so dobili naročilo za izdelavo 3.700 kosov vzmetnih vložkov tipa šlarafija v velikosti 1.860x860x140 mm. Postavljen jim je bil zelo kratek rok dobave, in sicer do 20. junija.

Za Žično je bil prevzem tega naročila s proizvodno — tehnološkega vidika velik riziko predvsem zaradi zelo kratkega časa izdelave, lotili pa so se ga po temeljiti analizi komercialnega učinka in realne zmogljivosti proizvodnje. Mobilizirali so vse stroje za navijanje vzmetnic in nabavili dvanajst delovnih pomicnih miz, ki omogočajo optimalno prilagajanje naklona in višine. Posebno pozornost so namenili izdelavi okvirjev iz profilne žice, ki se je lomila. Da ne bi bilo zastoj zaradi reklamacije žice

in čakanja na uvoz nove, so izdelali posebno orodje za sponkanje okvirjev.

Delavci delajo tudi po dvanajst ur na dan, kar je zanje velika obremenitev, da proizvodnja teče po dogovorjenem terminu in s sprejemljivo kvaliteto. Seveda so zaradi takega izrednega naročila morali okrniti ostalo proizvodnjo, kar bodo skušali nadoknaditi kasneje, sedaj pa so dokazali, da če so dani zadovoljivi pogoji za delo in če je pristop k naročilu primeren, zmorejo realizirati tudi večja naročila v zelo kratkem času. (Glasiło Žične, št. 3, junij 1987)

Železarski globus

LR KITAJSKA

V prvem četrtletju letošnjega leta so v kitajskih železarnah izdelali 13,44 mil. ton surovega jekla. To je za 8 % več kot v istem obdobju lani. Tudi proizvodnja valjanih izdelkov je narasla za 7,4 % in dosegla 10,49 mil. ton. Proizvodnja grodja je dosegla 12,08 mil. ton. To je za 10,4 % več kot v prvem četrtletju leta 1986.

ŠVEDSKA

Rudnika železove rude Gröngesberg in Dannemora bosta verjetno obratovala še najmanj pet let. Sedanjni lastnik — rudarska družba SSAB — ju namreč želi zapreti. Zato se je švedska vlada odločila, da bo rudnika prevzela švedska državna rudarska družba LKAB. Omenjena rudnika sta zadnja, ki še obratujeta v srednji Švedski. Ostali rudniki, ki jih upravlja rudarska družba LKAB, so visoko na severu države. Skupna letna proizvodnja obeh rudnikov je 2,6 mil. ton železove rude.

ČESTITKA

Člarna poklicne gasilske in reševalne službe Matjažu Korbarju in Ivanu Dragičeviću iskreno čestitamo ob uspešno končanem šolanju ter za opravljeno diplomu za naziv gasilskega tehnika v šoli za gasilsko stroko pri Republiškem sekretariatu za notranje zadeve.

Sodelavci

Pregled sestankov SDS

Tokratni pregled sestankov SDS zajema predvsem razprave v delovnih skupnostih ob začasnem ukinitvi premakljivega delovnega časa (PDC), ki so bile — tako kot tudi ob prevrednotenju konec lanskega leta — nenačrtovane. V obeh primerih je do razprav prišlo spontano, kar dokazuje, da bi morali voditi organizirano in pravočasno razpravo. Delavci, ki jih je prizadela začasna ukinitve PDC niso mogli (smeli?) pravočasno razpravljati in s tem konstruktivno vplivati na ukrep, ki ga je sprejel delavski svet Železarne. Ker je ukrep začasen in poskusen, menim, da je razprava (tudi polemična v Železarni) o ukinitvi PDC odprta in da lahko konstruktivno vpliva na čim-boljšo odločitev.

Poglejmo si najprej mnenje SDS računovodstvo prihodka in dohodka (FRS). Podobnega mnenja je tudi SDS organizacija dela. »Menimo, da je ukrep ukinitve PDC predvsem represivnega značaja in v popolnem nasprotju s prizadevanji za izboljšanje poslovnih rezultatov v naši delovni organizaciji.

PDC je bil uveden leta 1974 v želji, da naša DO ne zaostane v prizadevanjih za humanizacijo dela, ki se odvija v svetu in pri nas, ter v prizadevanju za povečanje produktivnosti dela. Teoretične raziskave in kasneje praktični poizkusi v podjetjih, ki so uvedla PDC, so dokazali, da ima PDC vrsto prednosti, med drugim:

- ugodnejše psihično počutje delavca,
- boljši izkoristek prostega časa delavca,
- boljši izkoristek delovnega časa,
- enakomernjša obremenitev javnih prevoznih sredstev.

Kot glavno slabost pa navajajo le nezadovoljstvo delavcev v tistih enotah, kjer sedaj zaradi določenih razlogov (tehnologija dela ipd.) še niso uvedli PDC. PDC zahteva večjo odgovornost in zrelost delavca za opravljanje delovnih nalog. Zaradi večje samostojnosti pri razporejanju dela je delavec bolj motiviran. Njegov cilj je opraviti določeno delo, ne pa prebiti določeno število ur v delovni organizaciji. Tak odnos do dela prav gotovo ne pelje k boljšim delovnim učinkom. PDC je posebna oblika delovnega časa in je bila uradno sprejeta s pravilnikom o delovnih razmerjih leta 1983. Postopek sprememb pravilnika je znan, tudi spremembe oziroma začasne ukinitve delovnega časa v primeru višje sile definira 86. člen.

Menimo, da sam postopek ukinitve PDC ni regularen. Hkrati pomeni nezaupnico delu strokovnih služb, zato zahtevamo utemeljitev razlogov za ukinitve ter pisno pojasnilo pravne službe o pravilnosti postopka.

Nenazadnje s takimi ukrepi kažemo na nemoč delavcev pri odločanju, kar se posledično kaže na drugih področjih.

SDS finance (FRS) ni nič manj odločna:

»V zvezi s sklepom delavskega sveta Železarne Jesenice o izvajanju začasnih ukrepov za izboljšanje poslovanja je bila izražena huda kritika zaradi ukinitve sistema PDC. Glavne pripombe so naslednje:

— Utemeljitev za ukinitve je smešna. Zaradi nekaj posameznikov smo naredili korak nazaj, kar je edinstven primer. Ukrep bi razumeli, če bi ga spremljal tudi vzporedni konkretni ukrepi na ostalih, daleč pomembnejših področjih poslovanja. Zopet se deli delavce Železarne na uslužbenice in »delavce«, kar je v nasprotju s pozitivno zakonodajo. Sistem PDC je vsaj malo kompenziral neenakopravno vrednotenje dela, saj so delavci v neposredni proizvodnji, z drugačnim sistemom del (4 + 1, 5 + 2) za to ustrezno nagrajeni. Niti malo ni bil upoštevan človeški faktor — veliko mladih mater z majhnimi otroki, ki so bile v enem tednu prisiljene iskati varstvo zanje.

— Ugodnosti PDC je dejansko koristil majhen del zaposlenih, tisti pač, ki jim je sistem dela to dopuščal in so jih tudi dejansko potrebovali (varstvo otrok).

— Tehnološka in delovna disciplina se zaradi ukinitve PDC ni prav nič popravila. Ključna delovna mesta v proizvodnji so še vedno nezaščitena, kar kaže na nemoč kadrovske politike in z njo povezane politike nagrajevanja. V zadnjih petih letih se predlagajo začasnimi ukrepi (premostitve), rezultat pa je vedno znova nedoseganje planirane proizvodnje zaradi pomanjkanja ključnih delavcev.

— Predčasno odhajanje z dela je vsem dobro poznano, konkretnih ukrepov pa se nihče ne upa lotiti.

— Kakšna je politika sprejemanja in obravnavanja predlogov na samoupravnih delovnih skupinah, ko dobivamo predloge za stvari, ki so v bistvu poslovne odločitve; medtem ko gre problematika, ki zadeva osnovno področje delovnih razmerij, mimo razprave na delovnih skupinah.

SDS kadrovske sektor (KSI) dvomi, da bo ukrep prispeval k boljšim rezultatom dela: »Naša SDS je za vsakršne ukrepe, ki naj bi pripomogli k izboljšanju rezultatov dela, vendar se pri ukinitvi PDC, čeprav začasnih, vprašuje, če je to tisti ukrep, da bodo rezultati vidni in kdo bo ter kdaj te podatke ugotovil in jih posredoval. Pri tem opozarja tudi na to, da se v prvih dneh kažejo prvi negativni kazalci glede na prihod na delo z javnimi prevoznimi sredstvi. Pri tem bi vsaj priporočali večjo toleranco pri prihodu in odhodu z dela.«

SDS CPSI (KSI) meni, »da se zadnja leta ustvarja klima v Železarni, da delavci v strokovnih službah niso potrebni ter da so glavni vzrok za slabo delo v Železarni. Zakaj se delavce v strokovnih službah daje v drugorazredni položaj? Na osnovi katerih izrednih razmer so se delegati delavskega sveta Železarne odločali o ukrepih (npr. o ukinitvi PDC), ki niso v njihovi pristojnosti oziroma brez stališča delegatske baze? Zaradi zametljanja med samoupravo, družbenopolitično in poslovno linijo se ne da vedno ugotoviti, kdo je odgovoren za »sla-

bo poslovanje«. Ocenjujemo, da so vsi ti »ukrepi« zapisani že v planih in poslovnih politikah ter je verjetno vprašanje odgovornosti, zakaj se ne izvajajo. (Npr.: če se PDC ne izvaja, je treba poskrbeti za to, da se izvaja, ne pa da se avtomatično ukine kljub temu, da o učinkih PDC obstajajo strokovne analize).

Ponovno uvedbo PDC predlaga SDS glavni laboratorij (E - TKR - NG), zahteva pa tudi utemeljitev ukinitve PDC. »Razlaga o ukinitvi PDC je bila slaba in neargumentirana.«

Pred štirinajstimi dnevi je Železar železarskega pisal o izrednem sestanku SDS elektronsko - 509računski center (E - TKR - NG). Tokrat objavljamo zapisnik s tega sestanka: »Članica poslovnega odbora Albina Tušarjeva in predsednik Boris Bregant sta na zahtevo SDS ERC prišla pojasniti vzroke, ki so pripeljali do predloga za ukinitve PDC. Ti vzroki in nagibi so bili naslednji:

- slabi gospodarski rezultati v ŽJ v prvi polovici leta,
- napake pri koriščenju PDC,
- slabo izkoriščanje ur v popoldanskem času,
- kasnitve pri dostavi informacij,
- prevladanje osebnih interesov pred interesi kolektiva,
- vse pogostejše kršitve delovne discipline,
- pomanjkanje evidence in nadzora nad opravljenim delom,
- možnosti, da se sistem dela dogovori brez uporabe PDC.

Iz razprave, ki je sledila, so se oblikovala naslednja stališča:

1. Od naštetih vzrokov ukinitve PDC odpravlja samo napake nepravilnega koriščenja PDC. Delovna skupina meni, da bo uporaba možnosti prostega dogovarjanja o času opravljenega dela prinesla mnogo več zmede in nerada.

2. SDS ugotavlja, da se z ukinitvijo PDC, »kot privilegija in možnosti za uveljavljanje osebnih interesov« le potrjuje nezaupanje in degradacijo skupnih služb in dela strokovnjakov, ki v njih delajo.

3. Vseh ostalih naštetih problemov ukinitve PDC prav nič ne izboljšuje, saj sama prisotnost na delovnem mestu ni porok za uspešno opravljeno delo ne v skupnih službah ne v proizvodnji.

4. Vse premalo spoštovanje pravila, ki naj bi urejala uspešno delovanje celotne DO, čeprav si ta pravila sami postavljamo. Na to kaže med drugim tudi ukrep ukinitve PDC.

5. SDS zahteva, da se prekine praksa v izmikanju odgovornosti za neopravljeno delo. Postavijo naj se pravila in zagotovi naj se spoštovanje teh pravil na vseh nivojih v ŽJ.

6. SDS in predstavniki PO so se strinjali, da delavski svet delovne skupnosti SEO - TKR - NG imenuje komisijo, ki bo izdelala analizo posledic ukinitve PDC na delo v ERC.

Center za proučevanje samoupravljanja in informiranja — Ivan Puc

MLADI O SEBI, SVOJIH PROBLEMIH, NALOGAH IN PERSPEKTIVAH

Mladi železarji v letošnjem letu

V prvem polletju smo delali po usmeritvah, ki smo jih sprejeli na programsko-volilni konferenci. Po reorganizaciji temeljnih organizacij in delovnih skupnosti smo začeli s preoblikovanjem osnovnih organizacij ZSMS ter sprejeli pravilnike o njihovem delu in o delu koordinacijskega sveta ZSMS naše železarne.

V dveh temeljnih organizacijah in v aktivih v Valjarni bluming-štel, Jeklarni 1, Remontnih delavnicah in Strojnih delavnicah mladinska organizacija obstaja le na papirju. Zato se ukvarjamo z zamenjavo vodstva v aktivih, saj so nekateri vodje že štiri do šest let, medtem pa niso pokazali nobenega zanimanja za delo niti za uresničevanje želja in ciljev mladih.

Letos smo precej naredili predvsem v komisiji za družbeno-ekonomske odnose. Udeležili smo se okrogle mize o spremembah zakona o družbenem delu, okrogle mize v Valjevu o štafeti in organizirali razgovor o nagrajevanju v Železarni Jesenice. Ob pripravah na referendum smo poizkušali doseči, da bi bili mladi delavci čimbolj obveščeni o tem, o čem se bodo odločali. Komisija je obravnavala tudi sanacijske ukrepe v Železarni, povečanje cen v samskih domovih, program dela v drugi polovici leta in kako pridobiti več mladih za delo v tej komisiji.

Ob pregledu svojega dela je komisija za družbeno-ekonomske odnose ugotovila, da je treba nadaljevati z okroglimi mizami, zato bo v drugi polovici leta organizirala razgovor o stanovanjskih problematiki. V naslednjem obdobju bodo obravnavali tudi nagrajevanje in medsebojne odnose v temeljnih organizacijah in delovni skupnosti, organizacijo dela, kadrovske problematiko, nadaljnji razvoj delovne organizacije ter druga vprašanja s področja družbeno-ekonomskih odnosov.

Komisija za šport se je ukvarjala predvsem s kadrovskimi spremembami v komisiji in se vključevala v športna tekmovanja, ki jih je organizirala občinska konferenca ZSMS. Mladi so se množično udeleževali tudi vseh športnih tekmovanj, ki jih je organiziral sindikat Železarne. Aktiv obrata Transport je organiziral in uspešno izvedel turnir v malem nogometu.

Šport in rekreacija sta zelo pomembna predvsem zaradi spoznavanja mladih med seboj, zato bomo poleg ustaljenih oblik športne dejavnosti organizirali še jeklarski maraton in poizkusili v vsaki osnovni organizaciji organizirati medobratna tekmovanja v tistih športnih panogah, za katere je med mladimi največ zanimanja. Ob srečanju mladih iz Slovenskih železarn smo izvedli več družabnih tekmovanj, nameravamo pa se udeležiti tudi četverboja, peterboja in drugih športnih tekmovanj.

Na tem področju dobro sodelujemo s športnimi društvi in klubi v občini predvsem pri skupnem organiziranju srečanj in pri nakupu športne opreme.

Sodelovanje z drugimi mladinci je bilo zelo uspešno. Ob otvoritvi Jeklarn 2 so nas obiskali delegati mladinskih delovnih brigad z mladinske delovne akcije Jesenice 86, ob srečanju mladih iz SOZD Slovenske železarne pa delegati mladih iz Celika in Metalservisa iz Beograda ter Krušika iz Valjeva. Ob dnevu mladosti so brigadirji MDB Železar in najbolj aktivni mladinci vrnili obisk. Na teh srečanjih so mladi

spregovorili o svojih problemih in o tem, kako jih rešujejo.

V okviru rednega letnega programa bodo najbolj delovni mladinci odšli v Valjevo, poizkušamo pa najti tudi druge, bolj delovne oblike mladinskega sodelovanja. Uspešno sodelujemo tudi z mladimi iz Metala iz Bosanske Gradiške in iz Vatrostalne iz Zenice ter s pionirji osnovnih šol in s krajevno skupnostjo.

Na področju MDA smo veliko naredili, čeprav zanimanje mladih za takšno obliko dela upada predvsem zaradi nadurnega dela mladih v proizvodnji, slabega ekonomskega položaja mladih in organizacije mladinskih delovnih akcij in splošnega odpora občanov do mladinskega prostovoljnega dela.

Mladi železarji so zbirali sekundarne surovine (staro železo, papir), izobešali zastave, čistili sneg in izvedli lokalno mladinsko delovno akcijo Jeklarna 2. Akcija je bila v aprilu, na njej pa so v 2272 urah očistili in uredili okolico in notranje prostore ter ceste in pomagali pri zemeljskih delih na gradbišču Jeklarn 2. Akcijo so izvedli v sodelovanju s CSUI, Nogometnim klubom Jesenice in športnim društvom Rateče-Planica. Uspeh lokalne mladinske delovne akcije Jeklarna 2 bi bil verjetno še večji, če se ne bi bilo treba boriti za priznavanje realno opravljenih ur ali če bi organizacijo dela na delovnih prepostili ZSMS.

Čeprav smo v koordinacijskem svetu ZSMS sklenili, da se brigadirjem, ki gredo na zvezno mladinsko delovno akcijo, prizna izredno plačana odsotnost, nam to še ni v celoti uspelo. V temeljnih organizacijah namreč nimajo posluha za takšno nagrajevanje najboljših mladih brigadirjev in veteranov, čeprav MDB Železar že nekaj let največ dela predvsem v Železarni in je v preteklih letih izvedla veliko akcij v neposredni proizvodnji in pri čiščenju okolice.

V prihodnje bomo poskušali uresničiti sklep komisije za MDA, da bi se naši brigadirji skupaj z brigadirji iz Krušika iz Valjeva udeležili MDA Bosansko Petrovo selo. Nadaljevali bomo z lokalnimi delovnimi akcijami.

Bili smo v Tamarju

Bil je lep sončen dan. Planinci smo se ponovno zbrali pred šolo. S kombijem smo se odpeljali v prelepo dolino Tamar. Med vožnjo nas je tovarišica Metka seznanjala z gorami. Ustavili smo se pri Zelencih, pri drugem izviru Save Dolinke. Videli smo čudovite postrvi, ki so veselo plavale v vodi.

Nadaljevali smo pot proti Tamarju. Tam smo si ogledali izvir Save Dolinke — Nadižo. Bili smo že lačni. Okrepčali smo se s sendviči. Potem smo se vrnili h koči in se igrali zabavne igre.

Domov smo se vrnili z avtobusom, ki smo ga zelo dolgo čakali. Na avtobusni postaji smo se seznanili s turisti iz Anglije. Skupaj smo zapeli in zaplesali.

Ajda Koritnik, 1. c
OŠ Tone Čufar Jesenice

mi, vendar bo treba najprej spremeniti odnos do brigadirskega dela.

Na kulturnem področju smo poizkušali izvesti družabni večer ob tabornem ognju za prvomajske praznike, vendar nam to v celoti ni uspelo, delno zaradi nezanimanja za tako obliko mladinskega dela. Tudi plesa ob srečanju mladih iz Slovenskih železarn se je udeležilo manj mladih, kot smo pričakovali. Najbolj aktivni brigadirji so odšli na majski koncert, z nakupom knjig za najbolj aktivne mladince pa smo izpolnili tudi svoj program za pomoč in podporo pisateljem in društvom pisateljev.

Nadaljevali bomo z omenjenimi aktivnostmi ter uvedli tudi druge, ki bi jih predlagale osnovne organizacije ali aktivni ZSMS.

Predsedstvo ZSMS je povezovalo našete aktivnosti in skrbelo za priprave na načrtovani jeklarski tabor in boljše sodelovanje in obveščanje med predsedstvom koordinacijskega sveta ZSMS naše Železarne in v občinski konferenco ZMSZ Jesenice. Jeklarskega tabora kljub skrbnim pripravam ne bo, ker ni dovolj prijavljenih.

Čaka nas še veliko dela, če bodo osnovne organizacije boljše organizirane in bomo imeli še več aktivnih mladincev, pa ga bo zaradi novih idej še več. Pa nič zato, saj je naš osnovni cilj več in bolje delati!

Dopisujte

Železarna včeraj in danes

Sedim na Ajdni... Kakšen razkošen pogled! Ozka Savska dolina od Rateč na desni, s polji posejana dolina na levi, pred menoj širni gozdovi Mežakle in Pokljuke, za menoj strma pobočja Stola in Belščice. Kakšno bogastvo: polja, gozdovi, tovarne... Med njimi železarna, največja!

Pogled mi začne uhajati na prav določene kraje: Kropa, bohinjski konec, Begunjsčica, Belščica, Javornik, Sayske jame, Mojstrana. Kraji, kjer se je rojevalo in razvijalo železarnstvo.

In Ajdna? Sprašujem se, kaj je iskal pogled najstnice, ki je pred kakimi 1500 leti sedela na tem kraju? Dolina ni bila naseljena, kino in disko odpadeta. Skrbi o ocenah in usmerjanju so ji bile najbrž tudi prihranjene. Pa fantje? To je pa že mogoče. Prav toliko, da ji je pogled uhajal na bujne gozdove in široka strma melišča Belščice. Le kaj je počel njen izbrani kuštravec? Lovil, pasel ovce, drvaril ali pa brskal za posebne vrste kamenjem, iz katerega so

že tedaj vedno vsevedni odrasli »kuhali« v posebnih vetrnih pečeh železo.

Železarnstvo je v okolici Jesenic res staro in da ne bi od starosti izumrlo, ga je treba nenehno pomlajevati. Ko našim prednikom moč vetra ni več zadostovala, so se spustili v doline k močnejšim vodnim tokovom. V 13. stoletju je tako nastala Koroška Bela, za njo Javornik, Plavž, Sava... Rudolo iz rudnikov v Karavankah v dolino vozili z ročnimi sanmi, pozneje pa z volovsko vprego. Kadar grem čez Pejce, nikoli ne pozabim pogledati žlebov, ki so jih izdoble terce.

Iznajdba parnega stroja in poznejše elektromotorja je povzročila združevanje železarske dejavnosti na enem mestu.

Leta 1869 je bila ustanovljena Kranjska industrijska družba — predhodnica današnje Železarne. Sledila so obdobja vzponov in padcev za železarno, izobila in bede za železarje in njihove družine. Jeklarske obrate, v katerih še danes pride-

bivajo jeklo, so zgradili že v prejšnjem stoletju. Kljub neprestanemu posodabljanju pa so se pričele kopiti težave. Za izdelavo je potrebna velika količina energije. Delo je nevarno zdravju. Vpliv na okolje presega vse razumne meje.

Na Belškem polju je zrasla nova jeklarna. Sodobna, brez dimnikov, z računalniki in tekočimi trakovi. Ob peči pa je še vedno železar. Železar, ki je skoraj že pozabil, da je pred tremi leti na tem mestu kmet z Bele oral. V njegove misli se je vpletlo že novo vprašanje:

»Kaj pa je sedaj na vrsti? Morda nova valjarna?«

Predvčerajšnjim je bila vetrna peč, včeraj Siemens-Martinove peči na Jesenicah, danes je tu nova jeklarna, jutri... Dokler bomo z veseljem razmišljali o jutri in razvoju, se nam ni treba bati za naše železarske Jesenice.

Tina Zupančič, 8.a
OŠ P. Voranc Jesenice

PRIPRAVLJENOST

JE VEDNO BOLJŠA

KAKOR GOLO PRIČAKOVANJE

(TITO)

Biološko opazovanje okuženega področja

Tovrstno opazovanje izvajajo zdravstvene, veterinarske in epidemiološke službe, RBK enote in štabi civilne zaštite. Obenem pripravljajo preventivne ukrepe, s katerimi je mogoče ublažiti posledice napadov. Pomembno je, da je biološki napad čimprej odkrit. Nenehno in skrbno opazovanje ljudi, domačih živali, posevkov in ostalega materiala je pogoj za pravočasno ukrepanje. Znatno del nalezljivih obolenj ima krajšo ali daljšo inkubacijsko dobo, zato je izbruh bolezenskih znakov pozen. Ko pa se epidemija pojavi, je že prepozno.

K sreči nas napad z biološkimi sredstvi opozarja nase z nekaterimi značilnostmi:

- nepojasnen nastanek megle ali dima ob lepem jasnem vremenu,
- značilni neeksplozirani predmeti (zabojniki — kontejnerji, počeni baloni in ostali nenavadni predmeti, ki jih odkrijemo na zemljišču),
- želatinaste, oljnat in ostale nenavadne razpršne tekočine, ki jih opazimo na rastlinstvu ali zemljišču,
- sumljivi preleti nizko letečih helikopterjev, letal in zračnih balonov,
- premik neznanih oseb na področju možnega biološkega napada,
- izjemno povečanje števila insektov, glodalcev in drugih živalskih vrst, ki so možni prenašalci (vektorji) okužbe,
- povečano število poginulih glodalcev, ptic in ostalih živali.

Detekcija na prvem mestu

Ko izbruhnejo nalezljive bolezni, odzema strokovne ekipe tudi okužene vzorce. Epidemiološko je nujno pokriti vsaj najbolj izpostavljena mesta. Ekipe preiskujejo vzorce na terenu. Od hitre in sigurne detekcije je odvisna učinkovitost obrambe in zaštite. Napadalec istočasno uporabi več vrst bioloških sredstev s približno enako inkubacijsko dobo. Tedaj se pri okuženih pojavljajo različne nalezljive bolezni, kar daje nejasno klinično sliko in onemogoča točnost ugotavljanja vrste bacilov. Za ugotavljanje uporabljamo naslednje sodobne tehnike: tehnika imunofluorescence, tehnika radioimunosej in tehnika enzimskega dokazovanja različnih vrst mikrobov.

Neposredno po napadu je pomembna hitra profilaksa ter uporaba imunoloških in protibioloških sredstev. Ti dve metodi bomo uporabili šele potem, ko bomo dokazali vrsto okužbe.

Zaščita živali

- Napad z biološkimi sredstvi na živali ima dvojni namen:
- prenos nevarne nalezljive bolezni z živali na človeka (kuga ali antraks),
  - skrajno otežkočena preskrba prebivalstva in oboroženih sil z mesnimi izdelki.

SLAVKO TARMAN

Jedrski raziskovalci
S tragiko ovenčani kralji naših dni

23

Zadnje minute pred eksplozijo ni nihče govoril. Ob strašni eksploziji so vsi okameneli. General Farrell se spominja: »Pokrajina je bila osvetljena od slepe luči, mnogokrat močnejše kot opoldansko sonce... trideset sekund pozneje je prišel zračni sunek in trdo udaril ob ljudi in predmete. Sledilo je dolgo, oglušujoče grmenje, kot opozorilo na sodni dan. Pomislil sem, da smo nemočna bitja, ki so se drznila spustiti sile, katere je doslej obvladal le Vsemogočni. Ni besed, s katerimi bi lahko opisal vtise ob tem poskusu.«

Enrico Fermi je bil po poskusni eksploziji tako pretresen, da ni bil sposoben voziti svojega avtomobila nazaj v Los Alamos.

Novinarji so javnost obvestili, da je bila v bližini Alamogorda eksplozija skladišča municije. Človeških žrtev ni bilo.

Ljudje iz Hirošime niso bili zadnje
žrtve druge svetovne vojne, temveč
prve žrtve za prevlado med ZDA in
SZ

Angleški raziskovalec Stuard Blackett (1897 — 1974), Nobelov nagrajenec za fiziko leta 1948, je v svoji knjigi Vojaške in gospodarske posledice atomske energije dokazal, da je ameriški predsednik Truman dal zeleno luč za atomski napad, ker je hotel prehiteti Sovjetsko zvezo in ji s tem onemogočiti vstop v vojno z Japonci. To potrjuje, da se je pričela hladna vojna, še preden se je končala vroča. Namesto da bi Američani spretno izkoristili znake japonskega propada, je Truman 26. julija 1945, ko je že bil seznanjen z rezultati poskusne atomske bombe,

razglasil objavo, ki Japoncem ni dovoljevala kapitulacije.

Ameriški zgodovinar Robert Butow, ki je na osnovi ameriških in japonskih virov proučeval vzrok japonskega propada, je mnenja, »da bi celo po potsdamski konferenci z diplomatskimi sredstvi lahko prišlo do hitrega konca vojne. Teh možnosti ameriška vlada ni hotela opaziti, saj se je zavedala svoje premoči, ker je imela atomsko bombo.«

Politiki in generali niso imeli dovolj poguma, da bi se odrekli orožju, ki je požrlo že dve milijardi dolarjev. Predsednik Truman je v svoji knjigi spominov zapisal: »Ukaz za atomsko bombardiranje sem podpisal že 24. julija 1945. Priznavam, da je moj pritrilni »da« odločil poznejše dejanje. Nisem si upal zaustaviti usodnega poteka zgodovine. Z raziskovalci smo bili ujeti v gigantski stroj in vsota tisočerih dejanj posameznikov, ki so delali po najboljši vesti, je nazadnje privedla do dejanja z neslutnimi posledicami.« Za raziskovalce Einsteina, Francka, Szilarda in Rabinoviča, ki so poskusili vse, da bi preprečili uporabo jedrskega orožja, je bil 6. avgust 1945 črn dan. Mnogo dni in noči so žrtvovali za dosego tega cilja.

Ameriški fizik Robert Brode je svoje občutke opisal takole: »Bili smo prestrašeni

nad učinkom nove bombe, predvsem zato, ker z njo niso napadli vojaškega objekta, temveč so jo spustili na naseljeno mesto. Toda, če hočem povedati resnico, priznam, da smo čutili tudi olajšanje. Naše družine in prijatelji so zvedeli, zakaj smo pred leti zginitili brez sledu. Ljudje so spoznali, da smo opravili svojo dolžnost. Tudi sami smo spoznali, da naše delo ni bilo zaman.«

Willie Higinbotham, vodilni raziskovalec na polju elektronike, je iz Los Alamosa pisal materi: »Niti najmanj nisem ponosen na naše delo... Morda je bomba res tako rušilna, da bo prisilila ljudi k miru... Dobro pa sedaj razumem, kakšni so mešani občutki...«

Druga atomskega bombardiranja so se udeležili jedrski raziskovalci Alvarez, Agnew in Penney. Sestavili so posebno pismo in ga skupaj z atomsko bombo odvrgli na Nagasaki. Pismo je zanimivo, saj so ga naslovili na vodilnega jedrskega fizika prof. Saganeja, torej:

Glavna komanda za atomsko bombardiranje
9. avgust 1945

Profesorju R. Saganeju —

Trije vaši nekdanji kolegi — raziskovalci iz časa, ko ste živeli v ZDA.

Najtežji objekt na obnovljeni kranjskogorski cesti je dokončan

Že pred 22 leti, ko so ukinili železnico v Rateče - Planico, je bilo obljubljeno, da bodo obnovili in izboljšali cesto po Dolini. To seveda ni šlo tako hitro, kot je bilo rečeno. Vsako leto so uredili le manjši odsek, vedno pa so odlagali ureditev najtežjega odseka od bolnice do nekdanjega železniškega postajališča na Hrušici. Tega odseka so se delavci SCT Ljubljana z vso resnostjo lotili šele letos in kot kaže bo do jeseni nared. Najtežja objekta sta bila del ceste pred Kopavnikom in podvoz pod železniško progo, ki pelje na Koroško. Da so slednjega lahko zgradili, so morali najprej začasno prestaviti železniško dvotirno progo. Sedaj grade spodnji del ceste pod Kopavnikom in asfaltirajo že tri leta zgrajeni del ceste od Hrušice do Mlak, kjer se bo novi, približno 5 km dolg del ceste, priključil stari trasi proti Dovjemu. Novi del ceste bo odpravil nevarne klance čez Kopavnik in Belo polje.

Branko Blenkuš

Druženopolitične organizacije, društva in krajevna skupnost Hrušica

vabijo na praznovanje XXXV. krajevnega praznika

ob 45. obletnici ustrelitve talcev na Belem polju in v spomin vseh žrtev fašističnega nasilja v letih 1941 — 1945 na Hrušici, ki bo od 11. do 27. julija 1987.

Program:

Sobota, 11. julija, ob 19. uri: otvoritev razstave značk v mali dvorani doma — avtor Janez Palčič.

Sobota, 18. julija, ob 8. uri: nogometni turnir na igrišču pred domom.

— ob 15. uri: osrednja proslava ob krajevnem prazniku
Sodelujejo: godba na pihala DPD Svoboda — Veriga Lesce in oktet DPD Svoboda France Prešeren Žirovnica. Po proslavi se bodo člani Alpskega letalskega centra Lesce s padali spustili na prireditveni center, nato pa bo družabno srečanje s plesom.

Nedelja, 19. julija, ob 9. uri: tekmovanje v streljanju z zračno puško za vse krajanje pred domom.

Sreda, 22. julija, ob 8. uri: pohod na Hrušiško planino.

Sobota, 25. julija, ob 8. uri: tekmovanje v namiznem tenisu v mali dvorani doma.

— ob 17. uri: sektorska vaja gasilcev.

— ob 19. uri: slovesna seja DPO in sveta krajevnega skupnosti.

Ponedeljek, 27. julija, ob 17. uri: skupen odhod na žalno komemoracijo na grobove ustreljenih talcev v Begunje.

Vabimo krajanje, da se vseh prireditev udeležijo v čimvečjem številu!

Druženopolitične organizacije, društva in krajevna skupnost Hrušica čestitajo krajanom ob XXXV. krajevnem prazniku z najboljšimi željami!

Večer magije na Hrušici

Člani DPD Svoboda Ivan Krivec Hrušica nadaljujejo s prizadevanji, da bi spet poživilo kulturno in družabno dejavnost v krajevni skupnosti. Po uspelem gostovanju znanega dramskega igralca Janeza Hočevarja-Rifleta v bosoto, 11. julija, spet pripravljajo zanimiv program. Ob 20. uri se bo v dvorani DPD Svoboda predstavila skupina Odiseja s programom moderne magije.

Skupino sestavljajo Silvo Kokalj-Silvano z Bleda, Matjaž Andolšek-Endi iz Ljubljane, Slavko Butar-Sani z Jesenic in asistentka Karmen iz Ljubljane. Člani Odiseje se že od leta 1981 udeležujejo mednarodnih srečanj čarodejev, kjer so za svoje izvirne programe dobili več priznanj. Največji uspeh so dosegli letos na mednarodnem srečanju čarodejev v Cankarjevem domu v Ljubljani, kjer so v posebni kategoriji dobili visoko mednarodno priznanje

za točko, ki jo bodo predstavili tudi v soboto na Hrušici.

Najbolj zanimive točke v sobotnem programu bodo lebdenje ženske v zraku, igra z ognjem in plesočala palica. Obiskovalci lahko kupijo karte v predprodaji ali rezervirajo na sedežu krajevnega skupnosti, telefon 81-565. Pri DPD Svoboda so prepričani, da bodo s skupino Odiseja krajanom pripravili prijeten poletni večer.

J.R.

Janez Palčič razstavlja značke ob prazniku KS Hrušica

Na Hrušici bodo letos ob krajevnem prazniku pripravili pester program prireditev. Za uvod v praznovanje bodo v soboto, 11. julija, ob 19. uri v mali dvorani DPD Svoboda odprli razstavo značk Janeza Palčiča, dolgoletnega prizadnega člana DPD Svoboda Hrušica. To bo že njegova tretja razstava značk na Hrušici. Avtor bo predstavil bogato zbirko 8.400 značk. Razdeljene bodo v več

skupin, in sicer značke o krajevnih praznovanjih, o železnici, o delovnih organizacijah, proslavah, športu, o Titu, o Planici ter o drugih državah.

Razstava bo odprta od 11. do 18. julija, in sicer v nedeljo, 12. julija, od 9. do 12. ure in od 15. do 19. ure, od ponedeljka, 13. do petka, 17. julija, bo razstava odprta od 17. do 20. ure, v soboto, 18. julija, pa bo odprta od 8. do 19. ure.

J.R.

Razmere v italijanskem zamejstvu terjajo več sodelovanja

Komisija za manjšinska vprašanja pri predsedstvu republiške konference SZDL Slovenije je na 14. seji 29. junija presojala položaj slovenske narodne skupnosti po volitvah v Italiji ter možnosti za reševanje odprtih vprašanj naše narodne skupnosti v sosednji državi.

Iz poročil predstavnikov Slovencev je vidno, da so nedavne volitve precej poslabšale možnosti za uresničevanje ciljev celovite narodnostne zaščite naših rojakov. To posebno velja za našo manjšino na Tržaškem, kjer so proti vsem pričakovanjem socialisti in privrženci nazadnjaške Liste za Trst skupaj z neofasisti iz MSI pridobili veliko več glasov kot kdajkoli prej. S tem so se zmanjšale tudi možnosti za že dolgo napovedano obravnavo osnutkov zakona o globalni zaščiti Slovencev v Italiji v italijanskem parlamentu in senatu. Za spoznanje zmernejše je stanje na Goriškem in v Videmski pokrajini, kjer so bili na listah večinskih strank: KPI, demokristjanov in socialistov izvoljeni tudi nekateri slovenski kandidati in Italijani, ki so bolj naklonjeni Slovincem. Predstavniki Slovencev v Italiji so opozorili, da je bil temeljno izhodišče v predvolilni kampanji — boj proti pravicam Slovencev. Stranke so kar tekmovali, katera bo bolj ostro postavila to nacionalistično programsko usmeritev, da bi pridobila več glasov. Vendar je pozitivno, da so v občinah Beneške Slovenije dobili najmanj glasov prav najbolj vneti netilci sovražstva do Slovencev; vsi po vrsti namreč niso bili izvoljeni!

Kljub negativnim rezultatom volitev, ki niso v prid slovenski manjšini v Italiji, so se slovenske organizacije trdno odločile nadaljevati boj za svoje pravice, se pravi tudi za čimprejšnji sprejem zakona o njihovi globalni zaščiti, kar je eden ključnih problemov, ki naj bi jih rešili v okviru obveznosti iz osimskih sporazumov. Pri tem bi morali imeti večjo vlogo tudi SR Slovenija in Jugoslavija. Naši rojaki v Italiji imajo včasih upravičen vtis, da se matična domovina vse manj zanima za njihove zahteve in njihov boj za obstanek. Tudi jugoslovanska diplomacija se pretirano ne ukvarja s to problematiko. Lahko

bi storila veliko več v pogovorih s predstavniki Italije. Veliko vlogo

imajo tudi stiki in sodelovanje obmejnih občin in organizacij z našimi rojaki, kar očitno še ni dovolj utečeno, so menili člani komisije. Zavoljo tega bi o tem kazalo razpravljati tudi na občinskih in medobčinskih ravneh v Sloveniji.

JR

Mednarodna violinska šola na Bledu v okviru festivala IDRIART

Od 25. do 30. julija bo v okviru festivala IDRIART na Bledu več glasbenih tečajev. Violinsko šolo bo vodil violinist Miha Pogačnik ob sodelovanju norveškega pianista prof. Einarja Steena Nokleberga in Festivalnega mladinskega orkestra iz Hamburga (ZRN). Tridnevni tečaj komorne glasbe pripravlja znameniti madžarski kvartet Kodaly iz Budimpešte. Mojsirski tečaj za violiste bo imel violist Csaba Erdelyi, profesor na univerzi v Bloomingtonu (USA). Mojsirsko šolo petja bo vodila prof. Nelly van der Spek z Nizozemske. Kogar zanima delo z velikim orkestrom, bo lahko vsak popoldan poslušal vaje Festivalnega mladinskega orkestra iz Hamburga, ki ga vodi dirigent Elmar Lampson.

Violinska šola bo vsak dan od 8.30 do 12. ure v Festivalni dvorani. Število udeležencev ne bo omejeno. Šola je namenjena violinistom — absolventom srednjih, višjih in visokih glasbenih šol, profesionalnim violinistom in osebam, ki želijo pomoč in poglobitev pri poslušanju glasbe.

Vstopnica za festival, katere cena je 10.000 din, velja za vse navedene tečaje, pa tudi za vse ostale koncerte in prireditve festivala IDRIART na Bledu.

Za podrobnejše informacije in prijavnice pišite na naslov: Odbor festivala IDRIART, 64000 Kranj, poštni predal 85.

Gasilska proslava v Planini pod Golico

Pred kratkim so v Planini pod Golico praznovali 60. letnico obstoja gasilskega društva. Eden od starejših članov društva je Jože Klinar — Betelov ata. Na praznovanje je bil povabljen kot rezervni član društva, obenem pa je praznoval tudi 40. letnico svojega članstva v društvu, v katerem je bil kar 37 let aktivni član. Ob praznovanju je spet zapregel konja v prvi tipični gasilski voz, 50 let staro črpalko, izdelek Zupana iz Ljubljane, sam pa je oblekel 50 let staro gasilsko uniformo.

Nova elektropeč (foto: I. Kučina)

0 samoupravni povezanosti v in med krajevnimi skupnostmi

V razgovorih o samoupravnem delovanju in odločanju v krajevnih skupnostih, ki so bili doslej izvedeni v nekaterih krajevnih skupnostih, so bili obravnavani tudi problemi samoupravne organiziranosti in povezanosti v in med krajevnimi skupnostmi v naši občini.

Iz razprav lahko navedemo ugotovitve, da mora samoupravna organiziranost izhajati iz enotnih temeljev, vendar se mora prilagajati socialno-ekonomskim razmeram in interesom določenega družbenega okolja. Zato je potrebno izpopolniti samoupravno organiziranost v krajevnih skupnostih tako, da bodo lahko delovni ljudje in občani uresničevali svoje potrebe, interese, pravice in obveznosti demokratično in učinkovito. To je mogoče doseči le z ureditvijo nekaterih bistvenih vprašanj in problemov:

- dosledno uresničevanje ustavnega položaja delavca,
  - zagotavljanje materialne podlage samoupravljanja v krajevnih skupnostih,
  - samoupravno združevanje dela in sredstev,
  - načrtovanje razvoja interesno povezanih krajevnih skupnosti,
  - razvijanje, utrjevanje in povezovanje s samoupravnimi enotami (ulične in vaške skupnosti, skupnosti stanovalcev) v samoupravno organizirani krajevni skupnosti.
- V samoupravni organiziranosti krajevnih skupnosti je mogoče marsikaj doseči in izpopolniti, če se zagotovi:
- uveljavljanje krajevnih skupnosti kot oblike, v kateri delavci v združenem delu skupaj z občani odločajo o zadovoljevanju potreb in interesov v kraju njihovega bivanja,
  - razvijanje delegatskega sistema in neposrednih oblik samoupravljanja,
  - stalno in organizirano delovanje vseh subjektivnih sil,
  - spoštovanje in izvajanje individualne in kolektivne odgovornosti.
- Vse to mora prispevati k utrjevanju oblik, racionalizaciji in učinkovitosti samoupravne organiziranosti krajevnih skupnosti, ki se morajo vse bolj razvijati kot specifične samoupravne interesne skupnosti delovnih ljudi in občanov.

V razgovorih o samoupravnem de-

lovanju in odločanju v krajevnih skupnostih so bili ocenjeni tudi nekateri problemi samoupravnega združevanja ali povezanosti v in med krajevnimi skupnostmi. Za uspešno uresničevanje skupnih interesov, potreb in nalog je potrebno bolj kot doslej razvijati samoupravno povezovanje v krajevnih skupnostih. Samoupravna povezanost mora zajeti vse oblike dela in življenja delovnih ljudi in občanov, vendar je smiselna le, če se krepi položaj in vpliv delovnih ljudi in občanov v krajevnih skupnostih.

Izhodišče za razvoj samoupravne povezanosti v in med krajevnimi skupnostmi je spoznanje, da krajevena skupnost brez sodelovanja z združenim delom in z drugimi samoupravnimi organizacijami in skupnostmi ne more uresničevati svoje vloge in nalog.

Za pospeševanje samoupravne povezanosti je potrebno razvijati tudi ustrezne oblike in načine samoupravnega povezovanja proizvodno (OZD) in teritorialno (krajevene skupnosti) organiziranih oblik samoupravnih skupnosti.

Povezovanje mora izhajati iz sistema samoupravnega družbenega planiranja, samoupravnega sporazumevanja in družbenega dogovarjanja ter uresničevanja pravic in dolžnosti delavcev do krajevnih skupnosti in v njih. Poleg tega gre tudi za samoupravno povezovanje vseh samoupravnih delov ali enot v organizirano samoupravno organizacijo krajevnih skupnosti.

Samoupravno in interesno povezovanje krajevnih skupnosti v mestu Jesenice doslej ni bilo ustrezno razvito. Interesno samoupravno povezovanje je potrebno razviti in utrditi tudi med ostalimi krajevnimi skupnostmi in v njih. Poleg tega gre tudi za samoupravno povezovanje vseh samoupravnih delov ali enot v organizirano samoupravno organizacijo krajevnih skupnosti.

blemov, potreb in interesov skupnega pomena.

Bolj kot doslej je potrebno stalnejše samoupravno povezovanje tudi z organi skupščine občine, samoupravnih interesnih skupnosti in tudi OK SZDL. Strokovni delavci strokovnih in upravnih organov morajo bolj pogosto sodelovati pri delu delegacij političnih organov v krajevnih skupnostih. Vodstva družbenopolitičnih organizacij pa bi morala zagotoviti samoupravno povezanost dejavnosti, kar bi prispevalo k večji samoupravni povezanosti v in med krajevnimi skupnostmi v naši občini.

Srečko Krč

Ostružki

VARNEJŠI EKRAN

Ekrani na monitorjih postajajo vse varnejši, odkar si izdelovalci računalniških pripomočkov prizadevajo, da bi se »uprli« naraščajočemu strahu pred škodljivim žarčenjem.

Švedski izdelovalec IMP-DATA je predstavil nizko sevajoči ekran, za katerega trdijo, da oddaja manj kot deset militeslov na sekundo elektromagnetnega sevanja in manj kot en kilovolt na meter elektrostatičnega sevanja. In to je precej manj, kot dovoljujejo švedski varnostni predpisi.

IMP-DATA izdeluje ekrane za IBM PC in so na voljo v črnbeli in barvni izvedbi.

GARDEROBNA OMARICA BREZ KLJUČEV

Francoska firma Mors je izdelala nov sistem garderobnih omaric, imenovan logibag. To je nov tip elektronske omarice, katere vrata odpre šifra iz petih naključnih števil. To zagotavlja veliko stopnjo varnosti.

Omara je še bolj zavarovana s tem, da dobi uporabnik kartico s šifro, ki je pokrita z neprozorno folijo, tako da je nepoklicana oseba ne more prebrati.

Sistem se odlikuje po veliki varnosti in majhnih stroških vzdrževanja. Material za ta sistem se amortizira že v letu dni.

Nadzornik garderobe lahko avtomatično uravnava odpiranje posameznih ali vseh garderobnih vrat. Centralni mikroročunalnik vodi celotni sistem in omogoča, da se vsak hip ve, katere omarice so zasedene in kako dolgo. Vse te podatke je mogoče dobiti napisane na tiskalniku.

SODOBNEJŠE KLJUNASTO MERILO

C. E. Johansson, švedski »mojster merilnih naprav«, je posodobil svoje Jocal digitalno kljunasto merilo.

Nova verzija, ki so jo predstavili ob 75-letnici dela firme, se pohvali z veliko natančnostjo (do 0,02 milimetra) in z direktnim spreminjanjem angleškega merskega sistema v metrskega. Poleg tega meri maksimalno hitrost rotacije do enega metra na sekundo. Instrument je primeren tudi za merjenje globine in se sam izklopi dve uri po zadnjem merjenju.

Razpon meritev, ki jih lahko opravlja, je od 1 do 150 milimetrov, standardna baterija SR-44 pa traja približno eno leto.

Valentinu Smoleju v slovo

Vsaka vest o smrti nekoga, katerega smo spoštovali, je boleča, za nas borce pa še posebej, zato ker smo spet izgubili nekoga, ki je s svojo odločitvijo v času najhujše preizkušnje naroda doprinesel k uspehu narodnoosvobodilne borbe.

Izgubili smo Valentina Smoleja, ki mu je smrt pretrgala nit življenja 28. junija 1987. Valentin je v letošnjem letu zakoračil v osemdeseto leto, dolgoletna bolezen pa ga je že pred leti priklenila na posteljo. V upanju, da bo, čeprav bolan, v krogu svoje družine praznoval v januarju 1988 svoj 80. rojstni dan, se je z vso

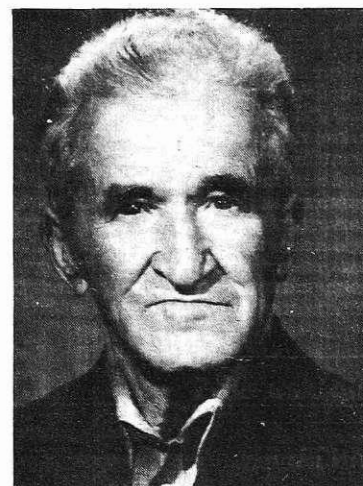
vnemo branil smrti. Toda nenadna smrt sina je pospešila tudi njegovo smrt.

Valentin je bil delavec Železarne Jesenice dobrih 42 let. Delati je začel leta 1923 kot petnajstletni fant. Izučil se je za laboranta in to delo opravljal z velikim veseljem in voljo. Takoj po okupaciji je vedel, na kateri strani je njegovo mesto. Ker je bilo težko zapustiti ženo in malega sina, je po svojih možnostih podpiral NOB vse do leta 1944, ko se je odločil za oborožen odpor.

15. septembra 1944 je še z nekaterimi odšel v Javorniški rovt, od tam pa ga je peljala partizanska pot v Jeseniško-bohinjski odred in v 79. bataljon aerodromske službe NOVŠ I reda v Zagreb in Ljubljano. Po letu dni se je 15. septembra 1945 vrnil domov.

Ponovno se je zaposlil v Železarni kot analitik in delal vse do leta 1964, ko je po 42 letih dela šel v zaslužni pokoj.

Valentin je po odhodu v pokoj, nadaljeval z delom v Gasilskem društvu Koroška Bela, katerega član je bil že od leta 1932, v kmečki zadrugi in v planinski organizaciji. Povsod se je izkazal kot dober delavec in tovariš, za delo pri gasilcih je prejel tudi več priznanj. Zadnje in najvišje priznanje pa mu je bilo dodeljeno na seji društva v petek, dan pred smrtjo. Z Valentinom Smolejem smo izgubili človeka, ki je, dokler je bil zdrav, znal poprijeti za delo tam, kjer je bilo potrebno. Naj mu bo lahka domača slovenska zemlja. Na njegovi zadnji poti ga je spremljalo dosti njegovih prijateljev, gasilcev in borcev.

V slovo Matiju Pretnarju

Pred tednom dni je nenadoma umrl Matija Pretnar s Koroške Bele, dolgoletni delovodja na progi v Valjarni debele pločevine. Z njegovo smrtjo je krajevna organizacija ZB NOV Javornik-Koroška Bela izgubila še enega člana.

Matija Pretnar je bil rojen 19. februarja 1908 na Koroški Beli, prvo zaposlitev pa je dobil 19. februarja 1930 v Kranjski industrijski družbi v enem izmed tistih obratov, kjer so bili najtežji delovni pogoji. Vendar se je tako kot njegovi številni sodelavci potrudil in je v valjarni na Javorniku

vzdržal vse do začetka druge svetovne vojne. Že leta 1941 je postal aktivist OF. Sodeloval je pri izpolnjevanju nalog vse do leta 1942, ko je bil aretiran in odpeljan v Begunje. Pred leti je pripovedoval o mučenju zapornikov v Begunjah in dejal, da so bili to časi, ko je bil človek vreden manj kot nič in so se zato nemški gestapovski veljaki znašli nad ne-močnimi zaporniki tako, da bi bilo to težko opisati s preprostimi besedami.

Po nekajmesečnem trpljenju v Begunjah je bil januarja 1943 prepeljan v taborišče Kraut pri Spitalu, od tam pa v koncentracijsko taborišče Dachau. Pot ga je nato vodila še v München, kjer je bil na prisilnem delu, dokler se ni v letu 1945 vrnil na Koroško Belo.

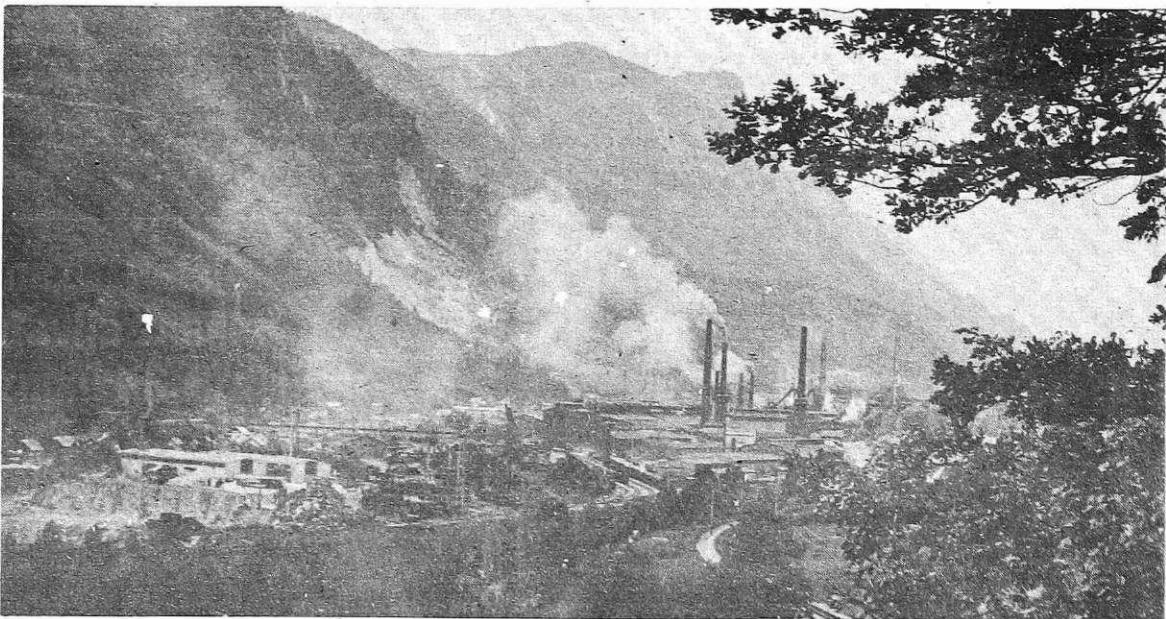
Po osvoboditvi je nadaljeval z delom v obratu Javornik II kot valjavec in delovodja na progi debele pločevine. Valjanje bram in ingotov je bilo ročno in zelo težko. Kot delovodja je bil med sodelavci cenjen, zato so planske naloge na njegovi izmeni izpolnjevali in bili v obratu vedno med najboljšimi.

Po ukinitvi stare valjarne debele pločevine je bil premeščen v valjarno 2400, sedanjo valjarno debele pločevine, kjer so mu najprej dodelili delovno mesto vodilnega valjavca, nato pa je bil dminski delovodja na progi vse do leta 1963, ko je bil upokojen. Bil je tudi dober gospodar. Vzorno je skrbel za dom in družino.

Pokojnega Matija Pretnarja bomo ohranili v lepem spominu. E. Ž.

PRISPEVKI ZA MEDICINSKE APARATURE

- V juniju so za medicinske aparature v jeseniški bolnici darovali:
- Julka Kežar, Jesenice, Titova ulica prispevek — 5.000 din;
  - Osnovna šola 16. december Mojstrana — namesto venca za pokojno Tončko Kotnik — 20.000 din;
  - Antonijska in Anton Kalan, Jesenice, Pod gozdom 17 — namesto cvetja za pokojno Anžirjevo mamo — 15.000 din;
  - Družini Klinar in Mur, Jesenice, Hrušica 23 — namesto venca pokojni Angeli Klinar — 25.000 din;
  - Toni in Nada Pogačnik, Jesenice, Mladinska 10 — namesto cvetja pokojni Angeli Klinar — Anžirjevi mami — 10.000 din;
  - Družina Dolenc, Rodine 35 — namesto cvetja na grob pokojnemu Antonu Pintarju z Jesenic — 15.000 din;
  - Angelca Ščurk, Bled — prispevek hvaležne pacientke — 50.000 din;
  - Ana Pribošič, Jesenice, Tavčarjeva 1 — namesto cvetja na grob pokojnega Janeza Egarta — 5.000 din;
  - Marija Koren, Jesenice, Tavčarjeva 1 — namesto cvetja na grob pokojnega Janeza Egarta — 5.000 din;
  - Zlata Komec, Jesenice, Tavčarjeva 1 — namesto cvetja na grob pokojnega Janeza Egarta — 5.000 din;
  - Sosedje s Tomšičeve ulice, Jesenice — ostanek od cvetja za pokojno Milko Strle — 51.000 din;
  - Štefan Uran, Jesenice, Cesta revolucije 5 — namesto cvetja za pokojnega Antona Pintarja — 2.000 din;
  - Stanovalci Ceste revolucije 5, Jesenice — namesto cvetja na grob pokojnega Antona Pintarja — 40.500 din;
  - ZKO Jesenice — namesto venca pokojni materi tov. Varla — 20.000 din;
  - OOS — Energetika Železarne Jesenice — namesto venca za pokojnega Franca Turka — 25.000 din;
  - Sosedje s Ceste talcev na Koroški Beli — namesto venca pokojnemu Valentinu Smoleju mlajšemu — 42.000 din;
  - Vaščani Vrbe — namesto venca na grob pokojne Amalije Noč — 68.000 din;
  - Suljo Šatrovič, Vrba 15, Žirovnica — namesto venca pokojni ženi Polčki Šatrovič — 60.000 din;
  - OOS — Žičarna ŽJ — namesto venca za pokojno Minco Aljančič — 10.000 din;
  - Sostanovalci Svetinove ulice 4 — 13, Jesenice — namesto venca za pokojno Ivanko Dobravec — 32.150 din;
  - Sostanovalci Tavčarjeve 5, Jesenice — namesto cvetja na grob pokojne Julijane Rus — 23.450 din;
  - Primož Finžgar, Nova vas 2/a, Radovljica — odstopljena nagrada, za opravljanje voljene funkcije pri ORS Radovljica — 14.400 din;
  - Planinsko društvo Jesenice — namesto cvetja za pokojnega Joža Tomaževiča — 15.000 din;
  - Bibijana Košelnik, Titova 76, Jesenice — namesto cvetja na grob pokojnega Valentina Smoleja starejšega — 8.000 din.
- Skupna vsota zbranih denarja je v letošnjem letu 3.528.082 dinarjev. Delavci splošne bolnice Jesenice in uredništvo Železarja se zahvaljujemo za prispevke!
- Pridružite se tudi vi in prispevek namesto vencev in cvetja na grob pokojnim ali namesto drugih volil, čestitk in podobno, nakažite na žiro račun: SPLOŠNA BOLNICA JESENICE, številka 51530 - 603 - 31205, z navedbo: »namesto venca za tega in tega...«, darila in podobno.

Dim se še valji (foto: I. Kučina)

ZLATA VOLARIČ

ZADOVOLJNA OBA

»Kaj boste pili danes?« me je vprašal natakari pri Kristalni kapljici.

»Samo vodo in to nekajkrat,« sem mu odgovoril in on je takoj vedel, da se je danes moralo zgoditi nekaj posebnega. Pa se je res! Vendar mu tega do slovesa ne zaupam.

Tudi Bojanu, mojemu pivskemu prijatelju, bom potešil radovednost, ko bodo gostilno zaprli. Takrat moramo pač domov.

Če kdaj zapremo bolj zgodaj, se žene čudijo, ker smo kmalu doma. Kam pa naj bi šli? V naši vasi je samo ena gostilna.

Sicer pa smo vsi imeli enake težave, kako ženam dopovedati, da je naše prijateljstvo več vredno kot vse drugo na svetu. One, klepetulje, tega ne razumejo. Zanje je eno ali dve urni sušljanje in ogovarjanje s prijateljicami dovolj. Nam, moškim, je potreben ves večer in ne pri kom doma, pač pa ob kozarčku pri Kristalni kapljici. Čez ta užitek ga ni.

Poleg Bojana prihajata sem vsak večer Bogdan in Boris. Bojan je vдовec in nima težav z ženo, pač pa jih imamo mi trije.

Po Bogdana pride žena vsak večer že nekaj minut po polnoči. On ji

zvečer pove, da gre »na čašico« in se kmalu vrne. Ko ga, seveda, ni, pride ponj in če je zelo, zelo jezna, prime kozarce na pulto in jih začne metati vanj. Pri tem opravi luč vpije:

»Na tu imaš čašico, mrcina stara!« Pa Bogdan ni star, ima samo osemindeset let.

Ko ji je za izplahne, poravnava račun za steklovino sama in po tem viharju oba odideta domov objeta. Tega nikoli nisem razumel.

Borisova žena nikoli ne pride v gostilo. Moža je lepo mirno čakala doma pet let. Po tem času je ugotovila, da se ne bo spremenil.

»Ali naj se ločim ali naj storim kaj drugega?« se je vprašala na peto obletnico poročnega dne.

Ni se ločila, le ljubčka si je poskala in se odtlej celo veselila, če jo pred polnočjo ni prišel domov. Po tistem je slutila, kaj se dogaja doma, a nas, pivskih tovarišev, ni mogel pustiti na cedilu. Ostal je z nami vsak večer do konca. Žena pa si je oskrbela še več nočnih obiskov. Celo bančni račun si je omislila.

Ker nisem vdovec, ne samec in mi Bogdanov in Borisov način nista bila všeč, sem dolgo in napeto premišljeval, kaj naj storim. Kako naj osta-

nem s prijatelji v gostilni, da bo žena zadovoljna? Priznajte, to vprašanje je silno težko rešiti. S seboj je ne morem peljati. Če ostane doma sama, vsaka godrnja. Prepirov ne maram. Ob ženskih solzah se raztopim kot sladoleđ in od mojega upora ostane le lužica. O, ne!

Zvečer v moji glavi ni idej, pač pa jih rodi jutro. In tisto je nastalo iz jutrajše zarje v vseh mavričnih barvah. Gledal sem porajanje sonca in takrat se mi je preblisnilo.

»Ženka,« sem ji rekel ljubko, »kdaj želiš, da pridem zvečer domov?«

»O No, kako uro si že lahko s prijatelji. Vrne se ob desetih. Prav?«

»Ja,« sem jo poljubil na lička, »če bi pa zamudil kako minutko, boš jezna?«

»Ne samo jezna. Ločila sem bom.« Zbrisala je poljub z obeh lic.

»O ne, tega nočem. Midva se ne bova ločevala,« sem se ustrašil, ker ne prenesem sodnih in drugih zasliševanj ter tožb.

»Prav. Pa pridi ob desetih,« je rekla odločno.

»Veš, kaj, če zamudim minutko...«

»Ne!« me je prekinila zelo glasno, pa se nisem pustil.

»No, če zamudim ... staviva... za vsako zamujeno uro pet tisoč. Če pridem pravočasno, ne dobiš nič, če pa ne, dobiš. Hočeš?«

»A,« je odprla usta, »misliš resno?«

»Seveda. Prišežem!«

»Za pol ure!« Zdaj se je že smehljala.

»Ne! Za uro!« nisem odnehal.

»Naj bo!« je pristala.

In danes sem dobil dvojno plačo. Lhako ostanem do jutri.

Imena

Nihče ne ve, kakšne težave imam, ko pišem zgodbe za otroke. Grozno! Nikakor ne morem najti pravih imen.

Zdaj sestavljam zgodbo o vnukinji, babici in miški.

Vnukinja je Mici. Presneto! V vsaki igri na odrju je Mici služkinja. Moja deklica pa niti ne ve, kaj je to, saj danes ni več služkinj. Mici že ne bo!

Babica je Elizabeta. To ime me spominja na angleško kraljico. Ta, moja babica, je okrogla, majhna, no, tudi kraljica ni manekersko vitka in tudi visoka ni, a nosi krono. Moja babica pa si je nikoli ne nadenela, niti takrat ne, ko speče najboljše si-

LJUBEZEN? A NE, TA NI ZAME!

Kaj vse se dogaja v oklepah zakonske zveze, med štirimi stenami ali na svežem in v celo od saj umazanem zraku!

Berem, da je neka princeza, sicer vzorna ženska, zapustila zaradi ljubčka, navadnega rdečekrvneža, dva otroka in modrokrvnega princa iz najvišje družbe. Z novim izvoljencom je šla živet v revščino.

Potem se je izvedelo, da je neka slavna igralka ustrelila silno bogatega ljubčka, ker je božično noč prelumpal pri drugi. Zaradi tistega pokanja in trupa je odsedela sedem let. V ječi si je z delom ohranila lepoto in znižala kazen. Tako poročajo.

Izvedelo se je tudi, da je neki karateist naredil luknjo v steni, da bi vdrl v sobo, kje je njegova mlada žena ležala v postelji z drugim. Izmed pernic ga je izbežal z opekami.

Ve se tudi, kako si je neki potujoči trgovec zaželel domače sreče predčasno in ko je vstopil v zakonsko sobo, je našel drugega v postelji. Trgovec, ne oni drugi, se je opravičil in rekel, da mu je žal, ker ima darilo samo za ženo in ni vedel, da bo tudi on tukaj.

Brali smo tudi o ženski, ki je zaradi nezvestega moža zažgala hišo. Možak je izpuli drevo v parku in ga prinesel pokazat svoji ljubici, da bi videla njuni vrezani imeni. Žena ga je polila z bencinom, a ni zgorelo samo drevo, ampak tudi hiša.

Neka druga je ravnala nasprotno. Njen zakonski ljubi je vse dni barantal z računalnikom in celo v postelji je to počel. Potem ji je prekipevalo. Zato mu je rekla, naj si raje najde ljubico, kot to počno vsi normalni moški.

Slišalo se je tudi o neki ženski, ki je proti jutru za vrati čakala moža, nasilneža in pijanca. Jezna, ker je njo in pet otrok pretepal, jim kradel denar, da bi ga zapil, se je oborožila z dežnikom in z ostro konico prebodla moža.

Tako, vidite, kaj vse se dogaja v zakonskih vezeh. In koliko zanimivosti ne bomo nikoli izvedeli! Kakšna škoda!

Ja, ja, dogaja se. A samo drugim. Meni ne! Nikoli nočem drugega in moj mož ne druge. Prišežem!

Tako zanimive preskoke čez plot doživljajo samo drugi ljudje. Midva sva imuna na to.

Bila!

Nesreča ne počiva. Zdaj grabi tega, zdaj onega, rani tu in tam.

Padla sem po stopnicah. Zlom in polom!

Odpeljali so me v bolnišnico.

Ko sem se prebudila iz narkoze, se je nagnil nadme on:

»Prebuj se!« je pesnil in tisti čudežni zvok me je osvojil.

Ima zelene oči, bele lase in božanski glas. Ja, ta je bil zame magnet.

Še zdaj sem z njim!

»Ne vem, kdo je Almica,« mu rečem, a on se ne zmeni zame in govori dalje:

»Irena, kam greš? Ostani!«

»tudi Irenine slike ni v moji zavešti,« mu pojasnim, a me ne sliši.

»Ali Jasne še ni?« nadaljuje.

»Ivi, kod si hodila včeraj? Čakal sem te. Pa ti Metka, si pozabila name? Oh, Ivankica, kako ljubka si danes!«

»joj, koliko imen,« se razveselim, »zdaj lahko napišem svojo zgodbo. Kako je dober ta moj mož! Pobožam ga prav na rahlo; ne zbudi se, ampak še vedno momlja:«

»Marinkica, leziva, zebe me! Lojzka, prinesi mi kavo! Natalija, nocoj pridem k tebi. Evica, jutri se vidiva! Prav?«

Marjan Židanek, Studor, tuš 1987

Jože Vidic

2

Pekoče poletje leta 1942

Da bi odvezal še enega talca, ni bilo več časa, kajti pot od Begunj do Most je kratka.

Iz različnih virov je zanesljivo ugotovljeno, da so jih vodili iz kamiona po pet in pet na streljanje. Ker so stali kamioni tesno ob desni strani ceste, kjer je ob kamniti steni betonski zid, so vsako skupino vodili po levi, ob nizki zidni ograji. Prav tako je ugotovljeno, da so trije talci skočili čez zid točno pod Oravovo hišo tedaj, ko so na streljanje vodili tretjo skupino petih talcev.

Zmotno je misliti, da so talci poskakali v prepad tam, kjer je danes spomenik. Tudi »smrtni skok« je plod domišljije. Na ohranjeni fotografiji se dobro vidi, kje ob zidu ležijo postreljene žrtve. Na drugi strani Oravove hiše, ki je zadnja v Mostah pred cestnim mostom iz žirovniške smeri. Na drugi strani zida je gosto poraščena, petdeset metrov dolga strmina. Nekako na sredi strmine med cesto in Završnico je potuhnjena previšna skala, ki se z zgornje strani sploh ne vidi. Skala je ovalne (poljajčaste) oblike in na njej rastejo visoka tanka drevesa in grmičevje. Po naključju je Žar tekel mimo skale, medtem ko je drugi begunec imel smolo in je dirjal mogoče le dva do tri metre stran od Zara. Na koncu previšne skale je izgubil tla pod nogami ter letel kakih sedem metrov po zraku, ob padcu pa si je zlomil nogo.

Žar je tekel mimo Matuhovega mlina in zavil navkreber za hišo. Tam sta ga videla Janez Kolenc in Jožef Golia iz Most. Jožef je menila, da beži mimo hiše preplačen delavec in je šele potem, ko so v hišo prihrumeli Nemci in kričali: »Wo sind banditen?« (Kje sta bandita?) razumela, da jim je nekdo pobegnil. Žar je za hišo videl, da je prišel na teren, kjer ne bo mogel bežati, zato je zavil nazaj proti potoku in na drugi strani zlezal pod rake, po katerih je tekla voda na gonilno kolo Skutnikove žage. Pod rakami se je slazil vse do jezua. Od pogonskega kolesa je bil oddaljen šest metrov.

Žar je pozneje pripovedoval, da je zvečer šel nekaj časa ob Završnici navzdol, nato je zavil navkreber in čez polja nazaj proti Ka-

ravankam. V neki vasi je videl lepak z imeni talcev in ga ihtavo strgal. Dva dni je iskal partizane pod Stolom, a ni srečal nikogar, civilistov pa se je izogibal, ker se je bal, da so oboroženi vohuni ali gestapovci. Potem se je podal mimo Bleda in ob Savi Bohinjski proti Bohinju. Po sedmih dneh je bil tako izčrpan, da si je zaželel hitre smrti. Vseeno mu je bilo, če bi ga zalotili Nemci in takoj ubili. Toda k sreči sta tedaj mimo prišla kurirja Franc Jerovšek — Vasja in Stane Stare — Petko, prvoborca. Dala sta mu kos kruha, druge hrane nista imela. Savo so prebredli med Nomnjem in Lepencami in se oglasili pri aktivistki Ani Blažin na Gorjušah, kjer so se vsi trije okrepčali in nato nadaljevali pot v taborišče.

Kmalu po vojni so v Žirovnici ustanovili odbor za postavitve spomenika ustreljenim talcem v Mostah. Načrt za spomenik je predvideval spominski steber in 15 spominskih ploščic s slikami ustreljenih talcev. Zato je odbor prek tiska zaprosil svojce, naj pošljejo odboru slike. Tedaj se je pojavilo še prej tleče vprašanje, kdo izmed devetindvajsetih talcev ni bil ustreljen v Mostah. Kdo je pobegnil talec? Ko je odbor skušal najti odgovor na to vprašanje, je naletel na velike težave. Ljudje so uporno zavračali, da je z morišča pobegnil Franc Rakar. To so zavračali tudi nekateri Žarovi soborci, medtem ko so drugi dvomili, če sta Žar in Franc Rakar ena in ista oseba. Upoštevati moramo namreč, da so se mnogi partizani, doma iz različnih krajev, poznali med seboj samo po partizanskih imenih in da je bilo prepovedano spraševati po osebnih podatkih soborcev. Meni je sestra Franca Rakarja povedala, da je šla gledat talce, ker je slišala, da je bratu uspelo pobegniti. Toda on je bil med mrtvimi na cesti. V Mostah so namreč streljali talce iz tržiške, škofjeloške in kranjske občine, le Franc Rakar je bil rojen v Završnici, kjer je živel do šestega leta starosti. Nato se je družina preselila na Koroško Belo. V Trzinu se je izučil za ključavničarja, potem je več let delal v železarni na Jesenicah. Že v mladosti je kazal veliko veselje do telovadbe. Aprila 1932 je v Ljubljani opravil izpit za prednjaka (vodnika telovadbe) in postal policijski telovadni učitelj pri društvu Sokol v Kranju ter poučeval sokolski naraščaj po vseh gorenjskih občinah. Bil je odličen sestavljalec telovadnih vaj za sokolske zlete. Kot telovadec je nastopil na Češkoslovaškem in v Bolgariji. Stanovjal je v Stražišču pri Kranju. Februarja 1942 so ga Nemci za-

prli, ker je poslal partizanom šotorska krila, last sokolskega, tedaj že razpuščenega društva v Kranju. Zapustil je dva sina.

Še več družin se je javilo, da je pobegnil prav njihov sin, brat. Pina Bar je iz Ljubljane (pozneje se je preselila v Piran) Zvezi borcev NOV Žirovnica pisala: »Po tisku sem zvedela, da nameravate postaviti spomenik v Mostah in da nas prosite za slike ustreljenih talcev. Ime mojega brata Karla Perdiha — Žara ne vklešite v spomenik, ker je on takrat Nemcem pobegnil.«

Odbor za postavitve spomenika ni vedel, komu naj verjame, pa je zato sklenil, da bodo na spomenik vklesali imena vseh, ki so zapisani na lepaku.

Mara Talar, Govčeva z Rečice pri Bledu je srečala Žara na Gačah na Pokljuki, kjer so Govčevi sušili seno. Prišel je s skupino borcev, ki so imeli zvezo z Maro. Nekdo izmed njih je dejal Žaru: »No, tej ženski pa lahko zaupaš.« Mara se je nato dolgo pogovarjala z Žarom. Opisal ji je kalvarijo od zaporov in morišča do stika s partizani. Bil je brez perila in v nizkih čevlji. Zato jo je prosil, naj mu to prinese s Primskovega.

Ostanke požganih mostov v Mostah pri Žirovnici konec julija 1942 so si poleg gestapovcev in policije ogledali trije generali. Od leve na desno so generalmajor Karel Brenner, generalpolkovnik Kurt Daluge in generalmajor Erwin Rösener, ki je od januarja 1942 do konca vojne podpisoval vse smrtno obsodbe in Stajerskem. Po vojni so ga v Ljubljani obsodili na smrt in ustrelili.

NOVICE IZ RADOVLJIŠKE OBČINE

Delegati vseh treh zborov skupščine Radovljica so na 10. lo-
nih sejah 1. julija razčlenjevali gospodarjenje v občini v pr-
m tromesečju 1987. Sprejeli so več predlogov za dopolnitev
rubežnega plana občine za obdobje 1986-1990. Vsi zbori so
ezen tega sklepali o kandidatih za letošnja občinska prizna-
ja in o periodičnih delovnih načrtih zborov občinske skupšči-
e za tretje tromesečje 1987 ter opravili nekatere kadrovske
azrešitve in imenovanja.

Zbor združenega dela in zbor krajevnih skupnosti občinske
kupščine sta ločeno sprejela odlok o podstanovanjskih raz-
nerjih, osnutek odloka o razveljavitvi nekaterih odlokov iz ob-
nskega registra predpisov, osnutek odloka o zazidalnem na-
rtu za turistično območje Mlino na Bledu ter poročila postaje
ilice, javnega pravobranilca Gorenjske, temeljnega javnega
ožilca, sodišča združenega dela v Kranju, temeljnega sodišča
Kranju — enota Radovljica, občinskega sodnika za prekrške,
rubežnega pravobranilca samoupravljanja, službe pravne po-
moči Jesenice in še sklep o potrditvi zaključnega računa dav-
ov občanov za leto 1986.

Kljub številnim pripombam in novim predlogom sta zbor
krajnih skupnosti in družbenopolitični zbor na ločenih sejah
sprejela odlok o razglasitvi starega mestnega jedra Radovljice
za zgodovinski in kulturni spomenik.

Občinski komite ZKS Radovljica bi se moral sestati že
25. junija, a je od 33 delegatov oz. članov komiteja prišlo na pr-
i sklic le 13 članov. Na 8. ponovno sklicani seji je ocenil javne
razprave v osnovnih organizacijah ZK v občini o aktualnih
dejnopolitičnih razmerah v naši družbi in v ZKS. Na seji je bi-
la navzoča tudi Tina Tomlje, članica predsedstva CK ZKS.
Razprava je bila izjemno kritična in tvorna, z mnogo nasprotu-
očimi si stališči. Na seji so člani komiteja ocenili tudi letošnje
gospodarske rezultate in se seznanili s težavami, ki zavirajo to
področje dejavnosti. Člani komiteja so sprejeli tudi statutarni
sklep o nalogah izvršnega sekretarja predsedstva OK ZKS.

Izvršni svet OS Radovljica je na 43. seji 30. junija razčlenil
izgube v OZD radovljiške občine v prvem četrtletju 1987 in gi-
banje gospodarskih tokov v obdobju januar-maj 1987. Sprejel
je predlog sporazuma o medsebojnih pravicah, obveznostih in
odgovornosti med izvršnim svetom in skladom stavbnih zem-
ljišč.

Na 10. seji koordinacijskega odbora za urejanje odnosov
med samoupravnimi družbo in verskimi skupnostmi pri P OK
SZDL Radovljica so 30. junija spregovorili o aktualnih vpraša-

njih, ki zadevajo pristojnosti tega odbora in o bodočem uskla-
jevanju vseh aktivnosti, ki niso verskega pomena.

Sekretariat sveta za ohranjanje in razvijanje revolucionar-
nih tradicij ter spomeniško varstvo pri P OK SZDL Radovljica
je na zadnji junijski seji predlagal člane uredniškega odbora
zbornika o spomenikih in spominskih obeležjih v radovljiški
občini.

Ob množični udeležbi je bil 29. junija zvečer zbor krajanov
v kulturnem domu na Bohinjski Beli. Zbor sta sklicala svet KS
in KK SZDL v želji, da se pojasnijo najpomembnejša vpraša-
nja glede komunalne ureditve in avtobusnega prevoza. Kraja-
ni so ponovno zahtevali, da je treba te zadeve čimprej rešiti.

Zbor krajanov je 25. junija zvečer sklicala tudi krajevna
skupnost Bled. Dvorana GG Bled je bila premajhna, da bi lah-
ko sprejela vse, ki so želeli povedati svoja mnenja o načrtova-
nih posegih v prostor in o vseh zadevah, ki naj bi jih vseboval
srednjeročni plan oz. program dela blejske krajevnne skupno-
sti.

V obratu LIP Bled TOZD Tomaž Godec v Bohinjski Bistrici
je 25. junija nenadoma zbolelo večje število delavcev (okoli 40)
zaradi težav v črevesju. Analiza hrane in pijače v njihovem
obratu prehrane, ki jo je opravila strokovna medicinska ekipa,
je pokazala neoporečnost. Kljub temu so takoj izvedli potrebne
preventivne zdravstvene ukrepe. Obolenja so bila takoj omeje-
na.

V prvih petih mesecih 1987 je gospodarstvo radovljiške ob-
čine izkazalo razmeroma visok porast fizičnega obsega proiz-
vodnje, ki je znašal v industriji 10,9 %. Res pa je, da je lanska
osnova nizka. Neugodno je, da je bil največji porast zabeležen
pri blagu za potrošnjo, reprodukcijski material pa ni dosegel
lanskoletne ravni proizvodnje.

Izvoz gospodarstva v občini Radovljica v obdobju januar-
maj 1987 je bil večji v primerjavi z enakim obdobjem lani za
5,2 %, na konvertibilno področje pa kar za 8 odstotkov.

Uvoz radovljiškega gospodarstva v prvih petih mesecih le-
tos ne dosega lanskoletnega, saj je bil nižji kar za 18,8 %. Koli-
čnik pokrivanja konvertibilnega uvoza s konvertibilnim izvo-
zom je znašal 2,6.

Število gostov v radovljiških turističnih krajih je letos
manjše za 7,2 %; domačih je manj za 8,1 %, tujcev pa več za
0,9 %. Več kot tretjino vseh nočitev so ustvarili tujci. Poprečna
doba bivanja domačega gosta v tem obdobju je bila 2,2, tujega
pa 3,6 dni. Delno gre to zmanjšanje pripisati tudi izredno slab-
nemu vremenu v maju.

Po periodičnih obračunih v prvem četrtletju je izkazalo iz-
gubo v radovljiški občini kar 20 OZD, kar je pet več kot lani.
Skupna izguba je znašala 926.411.000 din, kar je za 125 % več
kot v enakem obdobju lani. Najpogostejši vzrok izgub je sezon-
sko poslovanje v gozdarstvu, gostinstvu in turizmu.

Zdravstveni delavci vseh treh zdravstvenih domov: Bled,
Bohinj in Radovljica so na junijskem referendumu izglasovali
nov statut in samoupravni sporazum o združitvi v eno TOZD v
okviru delovne organizacije Osnovno zdravstvo Gorenjske, s
sedežem na Bledu.

V obdobju od januarja do aprila letos je naraslo število za-
poslenih v občini Radovljica za 1,5 %. Tako bo tudi letos zapo-
slenost dosegla višjo rast od načrtovane, kar kaže na eksten-
zivnost zaposlovanja.

Na 11. delovnem srečanju kovinarjev Slovenije, na katerem
je tekmovalo 219 udeležencev v 14 poklicih, so strojni kovači
tekmovali v verigi Lesce. Iz radovljiške občine se je najbolj iz-
kazal med ključavničarji Janko Resman iz Elana Begunje.

Ob koncu šolskega leta 1986/1987 so na Delavski univerzi
Radovljica 25. junija v graščinski dvorani pripravili skromno
slovesnost, ki so se je udeležili diplomanti nadaljevalnega pro-
grama elektrotehniške usmeritve in predavatelji. Diplome je
prejelo 30 udeležencev prve generacije, ki se je izobraževala
po novem programu.

Zbor in orkester opere Narodnega kazališta Ivan Zajc z Re-
ke sta se v nedeljo, 28. junija, zvečer pod dirigentsko palico Pe-
tra Škrjanca predstavila v cerkvi na Bledu z Mozartovim Re-
kviemom. Največ zanimanja je zbudila operna pevka, sopra-
nistka Olga Gracelj, domačinka z Bleda.

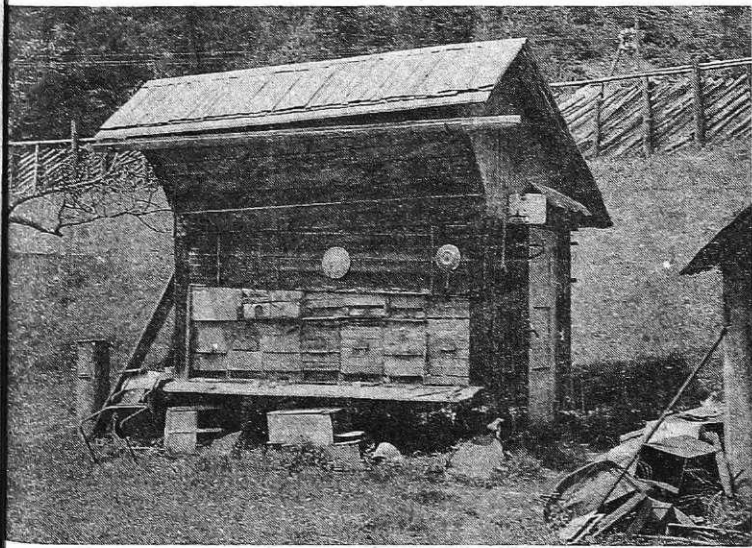
Godba na pihala Gorje slavi letos častitljivih 80 let obstoja.
Slavnostni koncert pod vodstvom dirigenta prof. Lojzeta Vel-
kavrhja je bil v dvorani TVD Partizan Zgornje Gorje v petek,
26. junija. Na njem so podelili priznanja in odličja ZKO in Kul-
turne skupnosti Radovljica ter raznih darovalcev in prijatelj-
skih godb. V soboto, 27. junija, so ob jubileju odprli razstavo,
zvečer pa je bil skupni koncert z godbo iz Innsbrucka in doma-
čega pevskega zbora. V nedeljo, 28. junija, je gostujoča godba
iz Innsbrucka imela koncert na Bledu, popoldne pa je bil v
Gorjah slavnostni spreved nastopajočih godb in folklornih
skupin in nato skupni nastop pri domu TVD Partizan. Zvečer
je svoj glasbeni delež prispeval s koncertom narodnozabavnih
viž domači Alpski kvintet Jožeta Antoniča.

Tudi v šestem kolu medrepubliške balinarske lige — sever
so bili radovljiški balinarji uspešni. Na domačem balinišču so
27. junija premagali doslej neporaženo moštvo BK Brdo iz Lju-
bljane s tesnim rezultatom 10:8. Moštvo BK Lesce pa je moralo
v Škofji Loki kloniti v tekmi z BK Trata z rezultatom 11:7.

Razstava Čebelnjaki na Slovenskem v galerijskih prostorih Kosove graščine

V galerijskih prostorih Kosove graščine bo od 25. julija postavljena raz-
stava »Čebelnjaki na Slovenskem«. Avtorja razstave sta jeseniški slikar
Branko Čušin, ki je v akvarelu upodobil več kot 30 čebelnjakov, in fotograf
Franc Šivic. Uvod in tekst v katalogu je napisala kustosinja Čebelarkega
muzeja iz Radovljice Ida Gnilšak.

Razstava je bila najprej postavljena v Šivčevi hiši v Radovljici, na jese-
niški postavitvi pa je dan poudarek čebelnjakom na območju občine Jeseni-
ce.

Čebelnjak v Kranjski gori

Dve svetovno znani imeni je dalo
čebelarstvo v gornjesavski dolini.
Prvo je ime Antona Janša (1734 —
1773) z Breznice, učitelja čebelarstva
na Dunaju, čigar obnovljen čebel-
njak spominja na »kranjska« leta
njegovega čebelarjenja. V Mojstrani
je bil doma drugi znani čebelar, Mi-
hael Ambrožič (1846 — 1904), ki je
leta 1872 na Dovjem ustanovil trgo-
vino s čebelami. Po Evropi, v Ameri-
ko in v Avstralijo je poslal okrog
40.000 panjev čebel, za katere je imel
postavljenih nekaj deset trgovskih
in zasilnih čebelnjakov.

Ambrožiču so v trgovanju sledili
trgovci in razpošiljevalci v Žirovnici,
na Selu, Jesenicah, Javorniku in v
Zabreznici. Na živo čebelarstvo in na

aktivne čebelarje kaže Čebelarstvo
in sadjerejsko društvo za Kranjsko,
ustanovljeno l. 1883 na Jesenicah, ki
je izdajalo list Slovenski čebelar in
sadjerejec. Kraj je bil verjetno iz-
bran zaradi tamkajšnje trgovine s
čebelami. Iz takšne tradicije je izšlo
današnje čebelarstvo tega dela Go-
renjske.

K starejšim čebelnjakom sodi dan-
es nenaseljen Kocjanov čebelnjak
v Srednjem vrhu, obrnjen proti za-
hodu in razpotegnjen oblike.

Izrazito naprej pomaknjeno sleme
s skodlami krite strehe in polkrožno
oblikovan visok napušč uvrščata
Hlebanjev čebelnjak iz Srednjega
vrha med tipično gorenjske.

Kunstljev čebelnjak v Ratečah je

precej nizek in krit z deskami, nase-
ljen z AŽ panji.

Med novejšimi čebelnjaki jih je
nekaj s slemenom, pravokotnim na
izletno stran, zidanih ali lesenih
(Breg, Kočna, šolski čebelnjak v Ži-
rovnici), s po enim ali celo dvema
prostoroma za shranjevanje orodja
in točenju medu.

Po višini izstopa Tepinov čebel-
njak iz pokonci postavljenih desk,
prestavljen z druge lokacije (Breg).

Čebelnjak se pojavi tudi kot del
gospodarskega poslopja (Blenkuš,
Kranjska gora; Premrl, Jesenice).

Na obravnavanem področju prev-
ladujejo leseni čebelnjaki, stari od
20 do 40 let, s slemenom vzporednim
z izletno stranjo in s po 10 do 20 AŽ
panji, kriti z opeko. Od novejših če-
belnjakov po velikost izstopata če-
belnjaka z nad 50 panji vzrejevalca
Jalna na Rodinah in prevaževalca
Noča na Bregu.

Bogato čebelarstvo tradicijo nade-
luje preko 100 organiziranih čebel-
larjev z orkog 1500 panji.

Literarna sekcija Kulturno umetniškega kluba Tone Čufar DPD
Svoboda Tone Čufar Jesenice in uredniški odbor knjižne zbirke Mala
Čufarjeva knjižnica razpisujeta drugi javni

natečaj za književno delo

V pošte pridejo dela vseh leposlovnih zvrsti (poezija, proza, dra-
matika, esejistika). Delo je potrebno predložiti v dveh tipkanih izvo-
dih, opremljenih z imenom, priimkom in naslovom. Rok za oddajo ro-
kopisov je 1. september 1987 in naslov Občinska knjižnica Jesenice,
Trg Toneta Čufarja 4, 64270 Jesenice, s pripisom »za MČK«. Rokopisi
naj bodo urejeni in čitljivi.

En izvod ostane v arhivu literarne sekcije. Izid natečaja bo znan
do 10. oktobra 1987. Za knjižni natis izbrana dela bodo predvidoma iz-
šla konec letošnjega ali v začetku prihodnjega leta. Vabljeni so tudi
avtorji izven jeseniške občine, vendar bo zanje treba poiskati dodatno
možnost financiranja. Odbor si pridržuje pravico, da dela, ki ne bodo
prišla v pošte za knjižni natis, predloži za objavo v Listih in na bralni
strani Železarja.

Uredniški odbor MČK

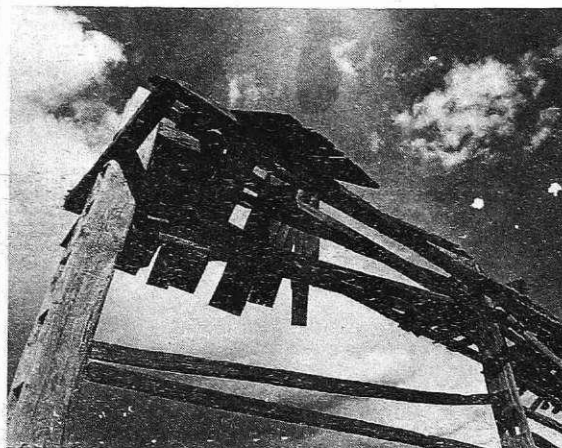
Domislice in reki v šaljivi preobleki

Izigrall je vse zakone — le pri zemeljskih mu je spodletelo.

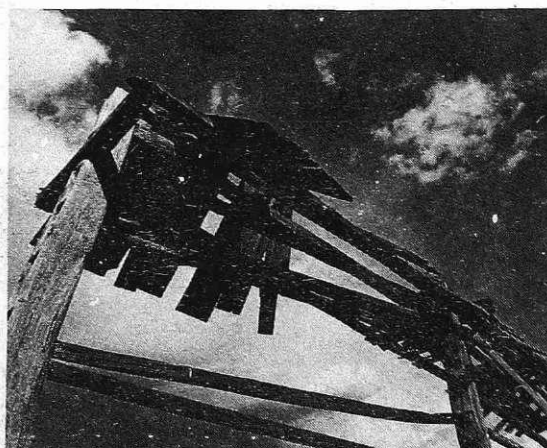
Bil je univerzalen, a so ga po kosih pojedli...

Klerikalcu Bog sname masko z obraza na mrtvaškem plesu.

Benjamin Gracer

B. Grce: K4

B. Grce: K5

Kamen, morje in arhitektura na fotografijah Eda Marušića

Letošnji razstaveni program v razstavnem salonu DOLIK se je že prevesil v drugo polovico in jutri, 10. julija, bodo ob 18. uri v salonu odprli že štirinajsto letošnjo razstavo. S svojimi fotografijami se bo predstavil član foto sekcije DELO iz Ljubljane EDO MARUŠIĆ. Kulturni program bodo izvajali mlada pianista David Marošević in Zala Korošec-Noč, ter Irena Richter — kljunasta flavta.

Gost jeseniškega razstavnega salona Edo Marušić je bil rojen 17. februarja 1951 na Malem Lošinj. Po poklicu je grafični tehnik, zaposlen pa je v časopisnem grafičnem podjetju DELO v Ljubljani. Fotografirati je začel leta 1975, z razstavno fotografijo pa se ukvarja devet let. Doslej je sodeloval na okrog 180 skupinskih razstavah doma in na tujem in prejel 22 nagrad in priznanj. Doslej je imel štiri samostojne razstave v Ljubljani, razen tega pa je razstavljal še v Titovem Velenju, Bohinjski Bistrici in v Radovljici. Janez Juvan, znani slovenski poznavalec fotografije, o avtorjevi ustvarjalni poti pravi naslednje:

»Povedati kaj o svojem odnosu do sveta in časa, v katerem živim, premisliti pomen bivanja v tem času in prostoru, spoznavati sebe, se nenehno prepričevati in potrjevati, dvomiti in omahovati, ali pa pripovedovati in prikazovati, kar te skrbi in vznemirja, navdušuje, čemur pritrjuješ ali pa se ti kratko in malo, ne da bi vedel zakaj, zdi zanimivo — to so najbrž tista neizogibna vprašanja in stanja, s katerimi se in ob njih zamislijo povsod vsi, ki so spoznali in obvladali prvine fotografskega izražanja, pa jim rezultati, do katerih so z njihovo močjo prišli, še niso dali sproščene zadoščenja.

Tudi Edo Marušić se je ob gornjih vprašanjih pomudil in se odločil. Doma iz kamnitega Cresa in že dlje časa živeč med nami v megleni celinski Ljubljani, si je za tematsko jedro svojega fotografskega ustvarjanja izbral rodni kraj in ga prikazal z vizualno najznačilnejšimi elementi: kamen, morje, arhitektura. Ljudje ga pritegnejo le tu in tam, skoraj povsem pa je izločil iz svojega vidnega polja sodobni turistični utrip. Kot da

bi se hotel zavarovati pred vdorom tujega v svoj spominski mladostni svet.

Kasneje se je razgledal po sosednji Istri. Spreminjajoča se krajina, opuščene domačije in ljudje, ki vztrajajo v domačem kraju vsem sodobnim spremembam navkljub, so ga pritegnili k fotografski upodobitvi. Pa tudi sicer Edo Marušić pritisne na sprožilo svoje kamere povsod, kjer odkrije kaj zanimivega. Včasih pa nas preseneti celo s kakšnim eksperimentom.

Mirna in jasna fotografska pripoved, ki ne dopušča nikakršnih dvomov o avtorjevem hotenju, se mi zdi poglobljena značilnost te razstave.

Razstava fotografij Eda Marušića bo v razstavnem salonu DOLIK na ogled do vključno 22. julija. Salon je odprt vsak dan, razen sobot popoldan in nedelj, od 9. do 12. ure in od 16. do 19. ure.

KULTURNI KOLEDAR GORENJSKEGA MUZEJA

V galeriji Prešernove hiše v Kranju je na ogled razstava Kropa v starih fotografijah, ki jo je pripravil Kovaški muzej v Kropi.

V Mali galeriji si lahko ogledate razstavo Urbanistične rešitve mestnega centra Kranja.

V galeriji Mestne hiše je predstavljen izbor sodobne makedonske karikature.

Boštjan Fon

BOTER

Potovati z vlakom na relaciji Jesenice — Ljubljana ali pa obratno je včasih prav prijetno. Ne samo opazovanje pokrajine, tudi pogledi kakšne prijetne sopotnice ti krajšajo potovanje. Z upokojeanci debatiraš o previsokih cenah in nizkih pokojninah, s študenti o dogodivščinah na fakultetah in v študentskih domovih.

Zadnjič sem imel priložnost potovati z dvema študentoma. Mlajši, plahega in strmežljivega videza, podobnega absolventu medicine, nama je začel pripovedovati o življenju v študentskem naselju.

Lepo je biti študent. Lepo, če si bruc, pa še naporno. Pogleda, v pičlih štirih mesecih sem postal absolvent. V štirih mesecih sem absolvirал film.

»Kako film? Kaj nisi prej nekaj govoril o medicini?« Bil sem presenečen, v meni pa se je prebudil radovednež. Začutil sem, da nama namerava sopotnik povedati zanimivo dogodivščino. Zato sem ga spraševal naprej:

»Si se prepisal na AGRTF ali kaj?«

»Ne, ne! To je čisto preprosto, še posebej če imaš takega cimra, kot sem ga imel jaz. Tomaž, tako je bilo mojemu cimru ime, je bil res dober in prijazen. In sploh ni maltretiral brucov. Kadar je prišla Maja, študentka književnosti, ki je stanovala nekaj nadstropij nižje, k nama na obisk in k Tomažu po nasvete za učenje, mi je cimer dal tisočaka, za kino in pivo. Z veseljem sem sprejmal denar. Ker ne pijem piva in mi je hoja po gostilnah in bifejih zoprna, sem gledal tudi po dva filma na dan. Lahko sem do potankosti spoznal nemi film, burlesko, prve tonske zapise na filmu, junake westernov sem znal na pamet. Še sedaj poznam vse oskarjevce po drugi svetovni vojni. Postal sem tako znan obiskovalec kino predstav, da sem imel v Unionu, Komuni in Kinoteki že kar svoj sedež. Nisem se pritoževal, še celo ustrezalo mi je. Tako je bilo do tistega dne, ko je moral Tomaž nujno domov. Bil sem sam v sobi, bilo mi je dolgčas, zato sem se učil biologijo. Z odporom sem prebiral gradivo za izpit iz genske kontinuitete. Nenadoma je nekdo nežno potrkal na vrata. Nisem se vznemirjal. Tomaža ni bilo, k meni pa tako ali tako ni nihče hodil na obiske. Še enkrat je potrkalo. Odločil sem se in odprl. Bila je Maja. Rekla je, da se ne more učiti, pa je prišla malo pogledat. Jaz sem avtomatično vzel vetrovko in hotel oditi, ko me je vprašala:

»Ej, kam pa greš?«

»V kino,« sem ji odgovoril. »Če bom imel srečo, bom še ujel matineejo v Kinoteki. Vrtijo prve slovenske kratkometražnike.«

»Kaj pa naj jaz počnem?« me je vprašala in naredila užaljeno sobo.

»Tam so Tomaževe knjige, pa se lahko učiš.« sem ji rekel in se obrnil ter hotel iti. Pa je spet vprašala:

»Ti, kaj pa imata matematika in književnost skupnega?«

Bil sem začuden, pa sem jo, namesto da bi odgovoril, vprašal:

»Kaj pa sta se potem s Tomažem tako pridno učila?«

»Anatomijo.«

»Anatomijo? Saj to je vendar moje področje.«

»Oho, potem pa...«

Povem vama, takšne lekcije iz anatomije še nisem doživel. Maja me je tudi naučila, zakaj se bruci pošiljajo v kino in še in še. Bilo je čudovito.

»Kaj pa Tomaž? Kaj je on rekel na vse to, ko se je vrnil?«, me je zanimalo.

»Nič.«

»Nič?«

»Da. Ko je prišel nazaj, sem mu pomolil pod nos tisočaka in ga vljudo vprašal, če mogoče želi za spremembo on v kino.«

»In kaj je storil?«

»Tako mi je primazal, da nekaj dni sploh nisem mogel sepetati, kaj šele, da bi Tomaža postavljal taka vprašanja. Samo brundal sem sam sebi, saj mi je zateklo pol obraza, izgubil sem par zob, pa tudi okoli očesa se mi je malo stemnilo. V takem stanju me je našla tudi Maja. Bilo ji je žal. Tolažila me je, me celo rahlo poljubila in rekla, da ne gre več tako naprej. Tomaževa ljubosumnost jo je živčirala.

»Napočil je čas, da ga naučiva pameti,« je rekla. Jaz pa sem samo tiho sedel in poslušal mojo učiteljico življenja. Nenadoma je utihnila. Za hip ali dva se je zamislila, potem pa poskočila in mi rekla:

»Že vem, kako ga bova ugnala v kozji rog. Poslušaj, še danes grem domov po rojstni list in starše bom obvestila, da se bom omožila. Ti ne govori nič. Lepo se obledi, s seboj imej osebno izkaznico in pridi v sredo, ob pol dvanajstih pred magistrat. Kaj pa me gledaš tako neumno? Saj vendar veš, da so študentske poroke danes v modi.«

Še enkrat me je rahlo poljubila in pobožala po zatečenem delu obraza, potem pa je odšla.

»Ha, ha, kaj pa je bilo potem?«

»Sedel sem na postelji, okamenjen, zamišljen. kaj bodo rekli starši? Kako bo reagiral Tomaž? Kako se bova znašla, kako bova živela? Toda

misel na življenje poleg take ženske mi je odgnala vse strahove.«

»Kaj pa tisto sredo? Kako je bilo?«, bil sem že kar precej razburjen in nestrpen.

»Tistega usodnega dne sem oblekel najlepše in najboljše, kar sem premogel. Počasi sem odšel proti magistratu. Bil sem razburjen. Le kaj bodo rekli domači, ko bodo izvedeli? Mogoče se me bodo celo odrekli? Ampak Maja...

Prišel sem pred magistrat in tam srečal — Tomaža. Bil je nekam potr, pa tudi svečano oblečen. Prišla je tudi ona. Čeprav brez dolge vlečke in čipkaste obleke, le s skromnim poročnim šopkom, je bila kot princeska.

»Te ni bilo nič strah? Mislim, takole nepripravljen skočiti v zakonski jarem...«

»Tomaž je imel s seboj še nekega tipa. Velikan me je, tako kot moj cimer, gledal izpod čela in se mi nekajkrat cinično posmehnil. V grlu me je stiskalo, koleša so mi klecala, hladen pot se mi je hinavsko zlivljal preko hrbta. Vedel sem, da me bosta slej kot prej nabunkala. Toda pogledi Maje so mi preganjali strah pred udarci.«

»In potem? Kaj se je zgodilo potem?«

»Prišli smo v potlačno dvorano... In potem šok... Poklicala me je na poroko, vendar ne kar bodočega moža. Bil sem — njena priča.

To je bilo tudi zadnje znanje, ki sem ga absolvirал. Bil sem se domov na kmetijo in... da je več kot leto dni živim na potlačnem gospodarstvu kot spoštovan kmet in gospodar. Čez mesec sem bom tudi oženil. Nevesta je kmečkega stanu in v Doyle, Shawu, Shakespeara in podobne se ne razume prav preveč. Pozna pa ponos in iskreno ljubezen. Zato jo imam tudi rad.«

»Zakaj pa potem potuješ v Ljubljano? Se študiraš?«

»Ne, študiju sem se odpovedal. Povabljen sem h krstu. Maji in Tomažu se je rodil krepak sinček, pa sta me prosila, da bi šel za botra. Kaj hočem, tako je naneslo.«

Zazrl sem se na zgornjo polico in šele tedaj opazil v bel prt zavito dolgo pleteno štrco. Namenjena je bila malemu. V mislih sem mu zaželel veliko sreče.

Dopisujte

Kegljanje na ledu

Ekipo Hladne valjarne Jesenice je pod pokroviteljstvom kegljaške zveze na ledu — okraj Celovec organizirala v Celovcu 28. junija velik mednarodni turnir, ki se ga je udeležilo 17 moštev iz Avstrije in Jugoslavije.

Tekmovali smo v dveh skupinah A in B. Nastopili smo v skupini B in osvojili drugo mesto. Štiri ekipe so se uvrstile v finale in tako tudi naša ekipa HVJ. Žal smo v borbi za 3.-4. mesto zaradi neodločenega rezultata 11:11 izgubili 3. mesto. Zmagala je ekipa Wscddkhv, 2. SV Vik-

tring Lever, 3. Wöfnitzerhof, 4. HV Jesenice. Za ekipo HV so igrali: Lužnik, Pungar, Gašperšič in Lasnik. To je bil naš tretji mednarodni turnir, ki smo ga tokrat pripravili v Avstriji. Turnir je pokazal, da sportnikov meja ne ločuje. Na vseh turnirjih so bile ekipe iz Avstrije, Italije in Jugoslavije.

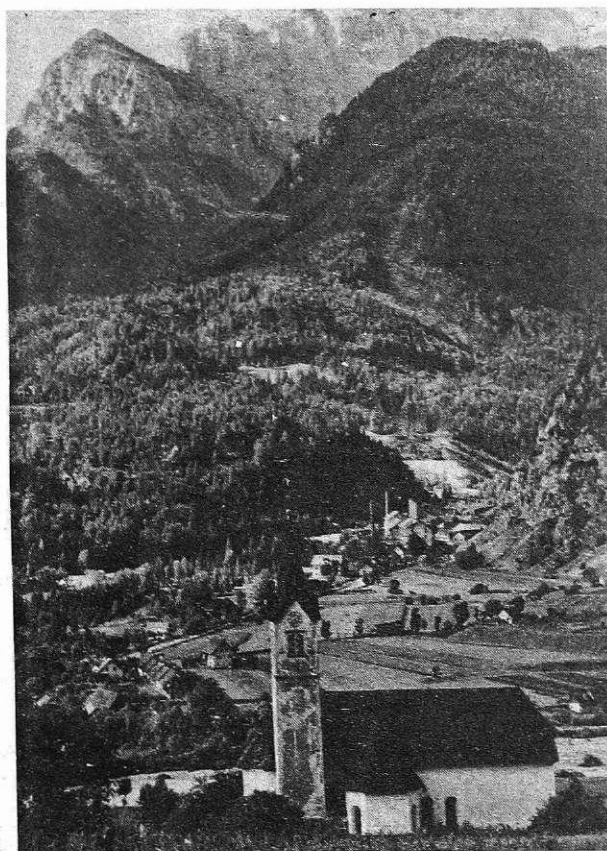
Radi bi se tudi zahvalili vsem, ki so nam omogočili, da smo turnir uspešno izpeljali.

Ekipo HVJ

France Voga

18

SPOMINI NA DOVJE

Dovška cerkev in v ozadju cementarna v Mojstrani

Kar ni bilo stvari naproday na sejnih, so jih preko celega leta prodajali kramarji po hišah: čpinarica — razno keramično posodo; kroparji — žeblje (ročno kovane), podkvice za čevlje in podkovske žeblje; jesiharji — so pripeljali polne sode jesiha — kisa in vpili po vasi: »Kupite jesih«. Še danes ti bo kdo, če preveč vpiješ, rekel: »Se dereš kot jesihar!« prodajalci pejhovca — ki se je uporabljal in se še za zdravljenje živalskih ran; krošnjarji — so bili povsod Dalmatinci. Imeli so razno drogerijsko robo in med štirimi očmi še kakšno malenkost za fantovsko uporabo; sejmarce — so prihajale spomladi in prodajale vseh vrst semen.

Te so svojo dejavnost ohranile najdalj. Še pred dvema ali tremi leti se je zadnja od njih oglasila v naši hiši.

Prazniki

Poleg novega leta je bilo še obilo drugih praznikov, seveda cerkvenih. Kar dvaindvajset jih je bilo »zapovedanih«, to je takšnih, ko kmet ni smel delati na polju. Imela pa je vsaka fara tudi »presežnik«, dan, na katerega so se nekoč v preteklosti vaščani zaobljubili, da ne bodo delali na polju. Vzrok zaobljube so bili navadno poljski škodljivci ali razne bolezni. Na Dovjem je bil presežnik »za črva« v spomin na leto, ko so letino pojedli prerazmnoženi črvi.

Običaji, ki so se na Dovjem ohranili v času, ki ga opisujem, se nanašajo na božično-novoletne in velikonočne praznike. Iz časa pred krščanstvom pa so pustni in kresni običaji, seveda ne v prvotni obliki, ampak takšni, kot jih je preoblikoval čas in ljudske potrebe.

Za praznike, sejme, razne prireditve, sploh za vse slovesnosti, so se Dovžani in Dovžanke oblekli v narodne noše. Něketo fotografij prica o tem. Pravzaprav je težko dobiti kolikor toliko staro fotografijo, na kateri ne bi bili v narodnih nošah. Tako oblečeni so hodili tudi na prireditve po drugih vaseh ali mestih. Če je bilo blizu, so okrasili konje in vozove, dalj so se peljali z vlakom. Narodne noše so si dekleta izdelovale same in so jih zato znale tudi primerno ceniti. Vsekakor pa je bila to noša, ki se je nosila ob mnogih priložnostih v letu in ni bila samo za razkazovanje, kot bi radi nekateri etnologi prikazali danes, drugače bi pa ležala v skrinji.

Božično — novoletni prazniki

Božič je bil in je še največji praznik na vasi. Na ta dan, so včasih rekli, se ne sme v drugo hišo, drugače se dobi šuštarško šilo v zadnjico. Tudi otroci niso smeli na ta dan nikamor. To je bil predvsem družinski praznik. Spekle so se potice, postavile jaslice, hišo in hlev je napojil vonj kadila. Kjer so bili pri posluhu, so peli božične pesmi. Opolnoči so šli razen otrok, bolehnih in koga, ki je varoval hišo, vsi k polnočnici. Na vasi je vladal mir in tudi harmonika je ta dan počivala.

Po božiču je bilo na vrsti koledovanje. To je prastari običaj, ko se ob novem letu želi vsem v hiši zdravja in izobilja, dober pridelek in številni naraščaj pri živalih. Temu običaju so rekli šapanje. Skupine otrok, kmečki so navadno ostali doma, so hodile od hiše do hiše. Ko je gospodinja odprla, so jo s šibami udarjali po predpasniku in v zboru povedali koledniški pozdrav. Gospodinja jih je obdarila z nalašč za to priložnost spečenimi hlečkami kruha (rženega) ali z drugimi dobrotami iz kmečke shrambe. Otroci so koledovali dopoldan, popoldan ali zvečer so koledovali tudi starejši. Običaj je začel zamirati že po prvi svetovni vojni in danes mi nihče, kljub temu, da se samega običaja še dobro spominjajo, ni več vedel povedati koledniškega pozdrava.

Šestega januarja je praznik sveti trije kralji. Ta dan so se otroci ali odrasli oblekli v svete kralje in hodili po hišah. Vedno so bili v skupinah po trije, znati pa so morali peti. Po prihodu v hišo so najprej zapeli pesem o kraljih, potem druge božične pesmi. Lepše so peli, večja je bila nagrada, navadno denar, lahko pa klobase, jajca ali potice. Takšnih skupin ni bilo veliko, saj vsak pač peti ne zna. Včasih je prišla kakšna skupina celo z Jesenic.

Pustovanje

Karnevalov, sprevedov in tudi kakšnih izvirnih mask včasih na Dovjem ni bilo. Namaškarali so se otroci, redkeje odrasli in hodili po hišah. Ljudje so se jih razveselili in jim, ker je bila navada taka, kaj dali.

Začne pa se pust na »debeli četrtek«, ko imajo god vsi »ta debeli« (suhi ga imajo na pusta, ker so pusti). Ta dan se še danes skuha ješpren in v njem krača ali vsaj rebra. Fantovci seveda ne smejo manjkati.

(se nadaljuje)

Zahvale

Ob smrti strica, bratranca, zeta in svaka

JOŽETA TOMAŽEVIČA

se iskreno zahvaljujemo osebju internega oddelka Bolnice Jesenice za nudeno pomoč, Planinskemu društvu Jesenice za spremstvo na zadnji poti, Tepinu za poslovilne besede ob odprtem grobu, sindikalni organizaciji Žičarne za pisno sožalje in denarno pomoč ter župniku za obred. Iskrena hvala vsem darovalcem cvetja.

Sorodniki

Ob boleči izgubi našega dragega moža, očeta, starega očeta in dedija

VINKA INTIHARJA

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, prijateljem in znancem za izkazano sočutje, za podarjeno cvetje in spremstvo na njegovi zadnji poti. Posebno se zahvaljujemo sosedom Žakljevim, Piberčnikom in Lukečkim za nesebično pomoč v času njegove bolezni.

Vsi njegovi

Ob nenadni izgubi našega očeta

MATIJE PRETNARJA

se iskreno zahvaljujemo sorodnikom in prijateljem, nekdanjim sodelavcem Valjarne debele pločevine, Zveze borcev in delavcem vleke JŽ, kokektivni Slovenijašport za podarjeno cvetje, govorniku Tušarju za poslovilne besede in župniku za obred. Posebno se zahvaljujemo Škantom za pomoč v najtežjih trenutkih. Hvala vsem za izrečena sožalja in številno spremstvo na njegovi zadnji poti.

Vsi njegovi

Ob smrti dragega moža, tasta in starega očeta

VALENTINA SMOLEJA starejšega

se iskreno zahvaljujemo vsem sorodnikom, sosedom, prijateljem in znancem za izrečena ustna in pisna sožalja in darovano cvetje. Posebej se zahvaljujemo gasilcem s Koroške Bele za častno stražo in gasilski četi za spremstvo na zadnji poti, govornikom Torkarju in Zaveljčinu za poslovilne besede, pevcem za zapete žalostinke in župniku za obred.

Vsem še enkrat iskrena hvala.
Zena Francka, snaha Anica ter vnuka Zdravko in Janez

Ob nenadni izgubi moža, očeta, brata, strica

ZDRAVKA ŠPORNJA upokojenca Železarne Jesenice, borca Kokrškega odreda

se iskreno zahvaljujemo Bohincu iz Žirov, Koničovima, Tomanu ter zdravniški žirovniški ambulanti, za tako hitro pomoč. Hvala delavcem komunale za pomoč in nasvete, sosedom za nesebično pomoč, vaščanom Brega za venec, pašni skupnosti, organizaciji ZB ter društvu upokojencev iz Žirovnice. Hvala tudi njegovim sodelavcem v HVŽ, cvetličarni Zvonček, župniku za obred, pevcem okteta Svobode Breznica, praporščakom in Lipovšku za govor ter vsem prijateljem in znancem za kakršnokoli pomoč, izrečena in pisna sožalja.

Vsem in vsakemu posebej še enkrat hvala.

Njegovi

Sodelavkam in sodelavcem z linije rezanja v Valjarni bluming-štekel najlepša hvala za obisk na domu in lepo darilo, ki mi bo drag spomin ob odhodu v pokoj.

Vsem skupaj želim še veliko delovnih uspehov.

Breda Zorc

Občinskemu odboru ZZB Jesenice se iskreno zahvaljujem za pozornost ob mojem življenjskem jubileju ter si še naprej želim uspešnega sodelovanja.

Milče Smagin-Mitja

Sodelavkam in sodelavcem ter osnovni organizaciji sindikata obrata Elektrode se najlepše zahvaljujem za pozornost in lepa darila ob mojem odhodu v pokoj.

Še naprej jim želim veliko delovnih uspehov in osebne sreče.

Marija Novak

Društvu invalidov Jesenice se iskreno zahvaljujem za prejeto čestitko ob mojem življenjskem jubileju in jim želim še obilo uspehov pridelu ter osebne sreče in zdravja.

Anica Volontar

Sodelavkam in sodelavcem Strojnih delavnic se najlepše zahvaljujem za prejeto darilo ob mojem odhodu v pokoj. Darilo mi bo v trajen spomin na vas. Želim vam še veliko delovnih uspehov.

Slavka Šmid

Koča v najem

Planinsko društvo Kranjska gora razpisuje naslednje pogoje za najem planinske postojanke — koče v Krnici:

Koča se daje v najem za eno leto, najemnik pa jo mora prevzeti v upravljanje 10. julija 1987.

Pogoje glede najemnine in ostalih pravic in obveznosti bodo določili v pogodbi med najemnikom in PD.

Interesenti naj pošljejo pismene ponudbe na PD Kranjska gora do 5. julija.

PD Kranjska Gora

Dežurni trgovini

V soboto, 11. julija, bosta na Jesenicah od 7. do 19. ure odprti trgovini:
DELIKATESA, poslovalnica 7, Titova 7 in
DELIKATESA, Kašta 4 na Plavžu, Tavčarjeva 6.

Dežurna lekarna

V juliju je za občini Radovljica in Jesenice dežurna lekarna na Bledu.

Rešitev križanke iz prejšnje številke:

Pljuča, realisti, Yves Montand, AD, alba, memoar, Aleman, par, larva, nalepka, dimlje, mag, Kioto, krasota, sila, Anna, Aro, AS, Dern, Lino Ventura, Acs, kop, skala, El, Ero, Karantanka, dalj, Kanan, Akad, anonsa.

Kaj bomo gledali v kinu

KINI ŽELEZAR

10. julija, amer. barv. akcij. film **KARATE KID I.**, ob 16. in 18. uri, ob 20. uri predpremiere amer. barv. krim. filma **ZAKRINKANI MORILEC**.

11. julija, amer. barv. komedija **IZGANJALCI DUHOV** ob 16. in 18. uri, ob 20. uri premiera hongkon. barv. akcij. filma **MAFIJA PROTI NINJI**.

12. julija, amer. barv. erot. film **STRASTI** ob 16., 18. in 20. uri.

13. julija, amer. barv. akcij. film **KOMANDOS** ob 16., 18. in 20. uri.

14. julija, amer. barv. komedija **SUPER AGENTA** ob 16., 18. in 20. uri.

15. julija, amer. barv. vojna komedija **NORA INVAZIJA NA KALIFORNIJO** ob 16., 18. in 20. uri.

16. julija, amer. barv. akcij. film **POKLIC: KOMANDOS** ob 16., 18. in 20. uri.

KINO PLAVŽ

11. julija, amer. barv. superspektakel **COCAN II.**, ob 18. in 20. uri.

12. julija, hongkon. barv. akcij. film **MAFIJA PROTI NINJI** ob 16., 18. in 20. uri.

13. julija, nem. barv. erot. film **ŠEST ŠVEDINJ NA BENCINSKI ČRPALKI** ob 18. in 20. uri.

KINO DOVJE

12. julija, amer. barv. akcij. film **POKLIC: KOMANDOS** ob 20. uri.

Razstavni salon DOLIK Jesenice

V razstavnem salonu Dolik je od 11. do 22. julija na ogled razstava fotografij Eda Marušica, člana foto sekcije Delo Ljubljana.

Razstavni salon je odprt vsak dan od 9. do 12. ure in od 16. do 19. ure.

Obvestilo

Vse člane Zveze gluhi in naglušnih Kranj obveščam, da julija lahko plačujejo članarino vsako sredo od 16. do 18. ure v pisarni društva invalidov v gasilskem domu na Jesenicah, Titova 66 (pri Francki Kelihi).

Jože Bulovec

Tečaji tujih jezikov

Center srednjega usmerjenega izobraževanja Jesenice — enota za izobraževanje ob delu razpisuje vpis v tečaje tujih jezikov po intenzivni metodi:

- nemščina I., II., III. in IV. stopnje
- angleščina I., II. in III. stopnje

Prijavite se lahko v enoti za izobraževanje ob delu po ☎ 35-67.

Obvestilo invalidom Železarne

Izvršni odbor aktiva invalidov Železarne Jesenice obvešča svoje člane, da bo tradicionalno srečanje invalidov SOZD Slovenske železarne 18. julija na Ravnah. Udeležence srečanja, član aktiva invalidov Železarne Jesenice, ob prijavi prispeva 2.000 din, svojci in upokojenci Železarne Jesenice pa po 3.000 din. V ceno je vračunan prevoz, kosilo in malica.

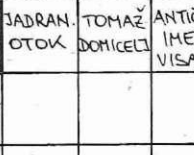
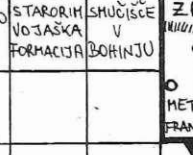
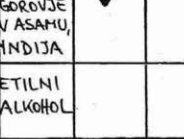
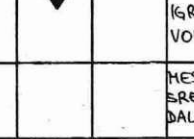
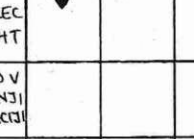
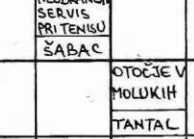
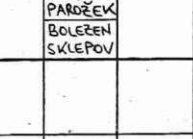
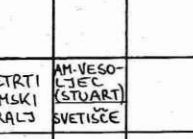
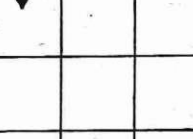
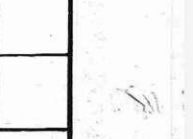
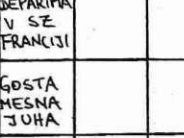
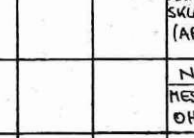
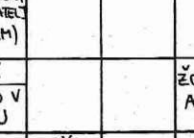
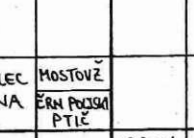
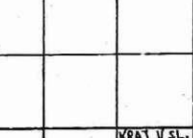
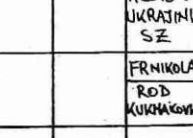
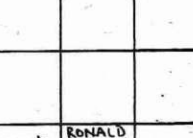
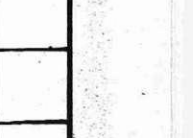
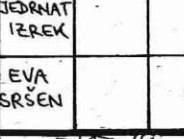
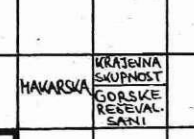
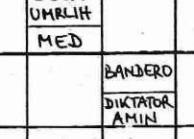
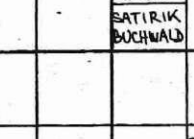
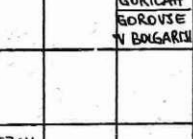
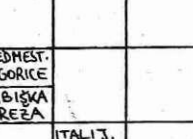
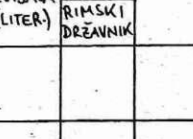
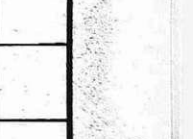
Prijave z vplačilom sprejemajo:

- za HV Jesenice: Marinka Preželj, ☎ 20-35,
- za Jesenice: Božidar Mlinarič, ☎ 29-15 in Stane Sušan, ☎ 22-09,
- za Javornik: Alojz Markelj, ☎ 22-48,
- za HVB — bluming: Darinka Štravs, ☎ 31-32.

Pri njih dobite tudi vse dodatne informacije. Avtobus bo odpeljal ob 6. uri zjutraj izpred Čufarja na Plavžu in bo ustavljal na vseh postajah do Koroške Bele in vseh lokalnih postajah do Radovljice. Prijavite se najkasneje do 16. julija.

Članom aktiva, ki bodo sodelovali na športnih tekmovanjih, bo samoprihodek vrnjen.

Izvršni odbor aktiva invalidov Železarne Jesenice

Hokejisti že vadijo

Hokejski klub Jesenice je sredi meseca maja pripravil v dvorani gledališča Tone Čufar prijetno prireditev ob koncu lanske letošnje hokejske sezone, ki je bila za jeseniški hokej zelo uspešna. Hokejisti Jesenice so preprosto osvojili naslov državnega prvaka in na prireditvi so zato po tradiciji dobili zaslužena klubska priznanja. Prireditve pa je bila za gledalce tudi sicer presenečenje. Prvič se je javnosti predstavil plesni orkester Pihalnega orkestra jeseniških železarjev, ki je pod vodstvom Francija Koširja zaigral nekaj popularnih starih uspešnic in s

Novi trener Jesenic Vaclav Červený (foto F. Črv)

tem potrdil tradicijo podobnega orkestra pred leti in velike sposobnosti sedanjih članov.

Druge presenečenje za gledalce je bila predstavitev novega trenerja jeseniških hokejistov. Vaclav Červený je medtem že dobro spoznal hokejiste, saj z njimi resno dela, zato je prav, da ga predstavimo tudi v Železaru ter ga poprosimo za njegove prve ocene dela:

Kakšna je bila vaša športna pot?

Rodil sem se 1940. leta v Pragi, hokej pa sem začel igrati z devetimi leti v Karlovih Varih. Kot junior sem igral za Sparto Praga. Bil sem tudi član pionirske reprezentance Čehoslovaške. Štiri leta sem tudi igral za seniorsko moštvo praške Sparte nato pa kar 10 let za ČLTK Praga. Po končani športni karieri sem se posvetil trenerstvu in bil najprej devet let trener vojaškega moštva, potem pa štiri leta trener državne reprezentance Čehoslovaške, in sicer igralcev do 20 let. Z izbrano reprezentanco sem štirikrat sodeloval na svetovnih prvenstvih in osvojil dvakrat srebrno medaljo, enkrat bronasto, enkrat pa smo bili četrti. Potem sem tri leta vodil prvo moštvo Motor iz Budejovic, lani pa še eno leto vojaško moštvo Čehoslovaške.

S hokejisti Jesenic že nekaj časa trenirate — kakšni so prvi vtisi?

Zadovoljen sem, saj na treningih resno in dobro delamo. Za mene je pač pomembno to, da so državni prvaki in da se tudi zavedajo, da je treba dobro delati, če hočejo, da bodo še naprej najboljši.

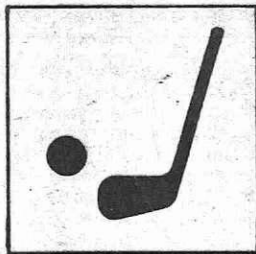
Kakšni so treningi v tem času?

Od 1. julija delamo dvakrat na dan razen ob sobotah in nedeljah. Treningi so kombinacija tekov, raznih vaj in iger. Delamo za čimboljše splošno fizično sposobnost — za moč in vzdržljivost.

Kako bodo potekale priprave do začetka sezone?

V začetku avgusta naj bi pripravili že ledeno ploskev v dvorani v Podmežakli

in od 5. do 14. avgusta organizirali desetdnevni tabor. Igralci, ki bodo prišli v pošte za prvo moštvo, naj bi v tem času preživeli na igriščih, v telovadnicah in na ledu do pet ur dnevno. Pospešeno naj bi se pripravljali kondicijsko, začeli pa bi tudi s tehnično-taktičnimi pripravami na ledu. Treba se je pač pravočasno in dobro pripraviti, saj nas čaka zahtevna naloga tako v domačem prvenstvu kot tudi v tekmovalni praksi za evropski pokal. Konec avgusta načrtujemo tudi že prve tekme s hokejisti iz Beljaka in Celovca. Odirali naj bi še nekaj tekem v Italiji, od 4. do 6. septembra pa bo na Jesenicah velik turnir v počastitev 40-letnice obstoja kluba.

In kakšni so na Jesenicah pogoji za dobre priprave, za dobro hokejsko delo?

Zal moram povedati, da ne najbolj. Slabo vreme nas sili, da vadiamo pod streho, športna dvorana s trdim betonskim podom pa ni najbolj primerna za tekanje. Premalo je tudi možnosti za čimbolj pestro vadbo, manjka tudi nekaj objektov, ki bi prav prišli vsem športnikom. V mislih imam predvsem savno, ki je odlično pomagalo za fizično osvežitev.

Sedaj je že dokončno odločeno, da bosta jeseniško moštvo v novi sezoni okrepila igralca iz Čehoslovaške. Ju lahko predstavite?

To sta Vladimir Macholda in Milan Figala, ki naj bi okrepila predvsem obrambni del moštva. Macholda je za moštvo Litvinov odigral 505 ligaških tekem, bil je član juniorske in B reprezentance Čehoslovaške. Figala je nazadnje igral za Brno, sicer pa je naslov prvaka Čehoslovaške osvojil z moštvom iz Ostrave. Z reprezentanco Čehoslovaške je osvojil tudi srebrno kolajno na svetovnem prvenstvu. Poleg igranja bosta oba pomagala tudi pri vadbi najmlajših jeseniških hokejistov.

In kako se osebno počutite na Jesenicah?

Krasno. Všeč mi je pri vas. Gorenjska, kolikor sem je lahko že spoznal, je čudovita. Moram pa tudi povedati, da so me v klubu zelo dobro sprejeli in da dobro sodelujemo.

Hvala za pogovor in veliko uspeha pri delu!

Tudi iz pogovora s trenerjem je mogoče ugotoviti, da se nam na Jesenicah obeta bogata hokejska sezona, katere uradni začetek bo konec avgusta. Jeseniški hokejisti bodo odigrali 50 kvalitetnih srečanj tako za državno prvenstvo, za tekmovalne v evropskem pokalu in tudi pri prijateljskih srečanjih.

Hokejski klub si bo seveda prizadeval ob tako bogatem programu zagotoviti tudi dober obisk ljubiteljev hokeja, za katere pa bodo pripravili tudi določene ugodnosti. Ena od velikih ugodnosti bo prav gotovo nakup permanentne vstopnice, s katero se bo mogoče izogniti vsakokratni nervozni pri nakupu vstopnice kakor tudi večjim stroškom. Že danes naj vas opozorimo, da bo mogoče permanentne vstopnice za vsoto sezono kupiti že od 15. avgusta dalje.

Teo Lipicer

Nastop novega plesnega orkestra Pihalnega orkestra jeseniških železarjev pod vodstvom Franca Koširja (foto F. Črv)

Sestanek strokovnjakov medicine dela SRS na Jesenicah

Na Jesenicah je bil 10. in 11. aprila strokovni sekcijski sestanek medicine dela SRS. Predstavljamo vam povzetke prispevkov s tega sestanka.

Prof. dr. sci. Janko Sušnik, dr. med., spec. medicine dela, je v svojih kratkih spominih ob tridesetletnici OA Železarne Ravne opisal začetke svojega dela v Železarni Ravne in s tem povezanega razvoja medicine dela v koroškem kotu.

Tudi zdravstveno varstvo delavcev Železarne Ravne je prispelo do točke, na kateri so potrebne reforme. Vedno večja kvantiteta pregledov, uporabljenih tehnik in terapevtskih posegov, ki se zgrinjajo na posameznega varovanca, terja osmišljanje te ekstenzivne aktivnosti. Potrebna je povezanost dela na tem področju med patologi, ekologi, sociologi, inženirji za tehnično varstvo pri delu in tehnologiji. Na Ravnah snujejo center za zdravstveno in tehnično varstvo delavcev, kjer bi se interdisciplinarna obdelava delavca in delovnega mesta lahko uresničila. S tem začrtujejo pot modernemu zdravstvenemu varstvu delavcev v Železarni Ravne do leta 2000.

V Kritičnem pogledu na revizijo zavarovalne dobe s povečanjem v Slovenskih železarnah je prof. dr. Sušnik v kratkih besedah opisal, zaradi česa je sploh prišlo do ustanovitve projektnega sveta pri SOZD SZ, ki je nato opravil veliko delo, ko je združil sodelavce vseh treh železarn in z njimi povezane zdravstvene službe.

Delo je bilo organizirano v štirih skupinah oziroma projektih:

1. Analiza delovnih mest in ergonomski ukrepi.
2. Negativni kazalci zdravja.
3. Psihosocialni aspekti revizije zavarovalne dobe s povečanjem.
4. Ekonomski aspekti revizije zavarovalne dobe s povečanjem.

Dolgoročnejša so naslednja spoznanja:

- pomanjkljiva kritičnost do rezultatov analize botruje kadrovskim in ergonomskim napakam,
- proučevanje dela (analiza delovnih mest) je kontinuiran proces,
- sistem analize delovnih mest kaže še veliko metodoloških vrzeli. S prenosom znanja, lastnim raziskovalnim delom in publicistično dejavnostjo bi ga morali pripraviti za praktično aplikacijo.

Merska analiza je bila narejena v obsegu, ki bi ga lahko imenovali orientacijski.

Predlogi skupine so bili formulirani z veliko previdnostjo. Na osnovi spoznanj je delovna skupina predlagala v prihodnje revizijo zavarovalne dobe s povečanjem na delovnih mestih, ki se ergonomsko spreminjajo, recimo ob rekonstrukcijah in novogradnjah. Delavci naj bi sodelovali že od načrtov dalje.

Eleonora Gladež, diplomirana psihologinja Železarne Ravne, je opisala kolektivno delo vseh treh Slovenskih železarn.

Pri izvedbi projekta so poleg treh zunanjih sodelavcev sodelovali strokovnjaki vseh treh železarn in zdravniki medicine dela iz OA in DMD Jesenice, Ravne in Štore — skupaj 41 delavcev.

Skupaj so pripravili 280 ocenjevalnih analiz in 160 merskih analiz. Elaborat je bil z vsemi prilogi oddan Skupnosti pokojninskega zavarovanja 30. junija 1986.

Dela v vseh treh železarnah so si podobna, a te podobnosti ni vedno tudi pri beneficiirani zavarovalni dobi. Kriterij tistih, ki so te bonitete delili, ni bil vedno najbolj dober in zanesljiv, ker se je benefikacija, tako vsaj zglede, pogosto delila kar po občutku in na prvi pogled. Zato se je dogajalo in je še danes tako, da imajo za enaka dela na Ravnah delavci benefikirano delovno dobo, na Jesenicah pa ne.

Ne le, da smo morali sami izdelati merila, kdaj in kje je benefikacija upravičena in kje ni, morali smo tudi popravljati napake, ki jih je naredil nekdo s slabim občutkom oz. neizdelanimi kriteriji. Skupine, ki so delale na pripravi elaborata so si pridobile veliko izkušenj in znanja, vzpostavile so medsebojne vezi, ki bodo pripomogle in bodo še kako potrebne na poti k naslednjemu cilju — k učinkovitejši humanizaciji dela v Slovenskih železarnah.

Branimir Čeh, dr. med., specialist medicine dela, prometa in športa, je opisal uporabo ocenjevalne analize delovnega mesta.

Pri delu so uporabljali OADM (ocenjevalno analizo delovnih mest) — priročnik (Sušnik in sodelavci 1983).

Analizo so pripravile ekipe, sestavljene iz ekologa, zdravnika medicine dela, psihologa in tehnologa. Analizi so dodali še štiri dodatke, ki jih je enotna metodologija terjala. Tako so dobili podroben vpogled v dela in opravila delavcev. Predložili so elaborat o delovnih mestih na:

- plavžih,
- jeklarnah,
- v valjarnah,
- v pocinkovalnicah in patentirnicah,
- pri aglomeraciji,
- v železarskih in drugih kovačnicah,
- pri vzdrževanju naprav,
- v proizvodnji v ognju odpornega materiala.

Ugotovitve so podprli z merskimi analizami. V prispevku je opisana tudi uporaba OADM. Čeprav je ocenjevalna analiza kot metoda na voljo že dalj časa, so le redke tiste enote medicine dela, ki jo redno uporabljajo in si tako širijo banko podatkov o delovnih mestih.

Mersko analizo kot temeljno informacijo je opisal Branko Drvodol, diplomirani biolog Železarne Ravne.

Merske analize so bile opravljene v obsegu, ki sestavlja nekakšno orientacijo. Lahko so podali ocene skupnih delovnih mest, velikostne stopnje obremenitev, obremenjenosti in tveganj ter njihovo variabilno širino. Najbolj relevantne rezultate dobimo, če merimo reaktivnost opazovanega delavca. Merili so srčno frekvenco, EKG, energetske porabe, položajno motoriko, toplotno obremenjenost, evaporacijo znoja, toplotno sevanje, zvišanje praga slinosti. Izdelane merske analize so dale osnovne informacije o delovnem mestu.

Polona Rozman, diplomirana psihologinja Železarne Jesenice, je opisala dva možna pristopa k obdelavi kritičnih ocenjevalnih analiz delovnih mest.

Ocene delovnih karakteristik, ki so jih dobili na osnovi intervjujev in opazovanj, so pretvorili v deskriptivno obliko, da bi ob pregledu podatkov za posamezna delovna mesta uporabnik dobil splošen vtis o značilnostih

delovnega sistema, ekoloških, psiholoških in fizioloških obremenitvah in ogroženostih na delovnem mestu.

Možnih pristopov k obdelavi kritičnih ocen je več in v prispevku sta predstavljena dva:

— računalniški izpis kritičnih ocen na Ravnah,

— primer kritičnih ocen OA na Jesenicah. Dipl. inž. Dragica Bežalj — odsek za ekološko železarne Jesenice, je predstavila uporabljene ekološke preiskave na delovnih mestih železarn.

Osnovni namen ekoloških preiskav na delovnem mestu je objektivno ugotavljanje ekoloških obremenitev s ciljem, da se omejijo ali povsem preprečijo moteči in celo škodljivi vplivi na delovno sposobnost in zdravje delavcev. Ekološke preiskave v zvezi z benefikacijo so izvedle ekološke službe v železarnah in so se tudi postopoma dodatno opremile z novejšo merilno tehniko, katero so si lahko tudi izmenjevale.

Specifične ekološke preiskave so naročili pri drugih strokovnih institucijah. Ekologi so sodelovali pri ocenjevalnih analizah in nato izvedli usmerjeno ekološko preiskavo. Nastajajo vrzeli pri ocenah hkratne izpostavljenosti delavca raznim ekološkim dejavnikom. Ni še ustreznih meril v ekologiji in medicini dela in je odločujoče le čimbolj objektivno presojanje strokovnjakov medicine dela. Merjenje so bile mikroklimatske razmere, narejene analize prahu, plinov in aerosolov, ekspozicija hrupu, vibracije in svetlobne razmere.

Neustrezne ekološke razmere so še vedno eden glavnih argumentov za priznavanje zavarovalne dobe s povečanjem.

Želimir Cesarec, dr. med., specialist medicine dela, prometa in športa, TOZD ZD Brežice, je prikazal vrednost analize negativnih kazalcev zdravja za revizijo zavarovalne dobe s povečanjem in prikazal probleme, ki so se pojavili ob realizaciji revizije.

Za potrebe revizije so formirali kontrolno skupino znotraj Železarne Jesenice, ki so jo primerjali s skupino delavcev, ki imajo benefikirano delovno dobo. Iz celotne analize kazalcev negativnega zdravja in preventivnih zdravstvenih pregledov delavcev, zaposlenih na delovnih mestih, kjer se šteje delovna doba s povečanjem v železarnah, lahko povzamemo:

Za obdobje 1974—1983:

— v skoraj polovici opazovanih skupin je bil procent bolniškega staleža pomembno višji kot v kontrolni skupini, in sicer predvsem na račun značilno višjega indeksa frekvenca,

— deleži nesreč pri delu so v več kot polovici opazovanih skupin statistično pomembno višji kot v kontrolni skupini,

— število novih invalidov je bilo statistično značilno večje le v treh opazovanih skupinah, v ostalih skupinah pa ni razlike glede na kontrolno skupino,

— fluktuacija je bila v vseh opazovanih skupinah pomembno višja kot v TOZD, v katerih ni bilo delovnih mest z benefikirano zavarovalno dobo.

Ugotovitve za leto 1983 — poglobljena analiza bolniškega staleža:

— povprečna pogostnost bolniškega staleža je bila nekoliko nižja v opazovanih skupinah kot v kontrolni skupini,

— analiza indeksov bolniškega staleža po vzrokih je pokazala, da je bila v polovici opazovanih skupin statistično pomembna višja povprečna pogostnost oziroma indeksa teže nesreč pri delu kot v kontrolni skupini.

Ugotovitve o preventivnih zdravstvenih pregledih:

— pogostost ugotovljenih bolezni in zdravstvenih okvar pri preventivnih zdravstvenih pregledih je bila statistično pomembno višja le v dveh opazovanih skupinah. V ostalih skupinah je bila približno enaka ali celo nižja kot v kontrolni skupini.

Pogostost nesreč pri delu v skupini delavcev, ki delajo na benefikiranih delovnih mestih, je večja kot v skupini delavcev, ki benefikacije nimajo.

Diplomirani sociolog Železarne Ravne Samo Šavc je v svojem referatu Psihosociološki aspekt revizije zavarovalne dobe s povečanjem opisal ugotovljena stališča delavcev, ki delajo na benefikiranih delovnih mestih o svojem delu in spreminjanju pogojev dela v zadnjih letih, o razlogih za benefikacijo, o aspiracijah za izboljšanje in o odnosu do alternativnih možnosti: krajši delavnik, daljši dopust, večji OD, drugo delo.

Delavci pojmujejo benefikacijo kot čimprejšnjo pridobitev pogojev za starostno upokožitev. Nočejo vedeti, da so prej iztrošeni. Benefikacija postaja vnovčen motiv. S svojim delom so zadovoljni in ne zahtevajo izboljšanja.

Narašča število poklicnih bolezni.

Narašča število delovnih invalidov. Revizijo delavci zavračajo in se je bojijo. Če se obremenitev in riziki na delu zmanjšajo ali celo odpravijo, je treba odpraviti ali spremeniti tudi benefikacijo.

Delavci benefikacije ne sprejemajo kot začasen ukrep, ampak jo doživljajo kot socialno pravico, ki se ne jemlje.

Kazalo bi vpeljati rotacijo, zamenjavo dela po 5—10 letih, napredovanje, obogatitev in razširitev dela, dvigniti raven varstva pri delu, proučiti možnost uvedbe krajšega delavnika...

Smisel revizije vidimo v kontinuiranem strokovnem spremljanju beneficiiranih delovnih mest in v nenehnem pritisku za sanacijo razmer.

Sonja Černe, diplomirana ekonomistka Železarne Jesenice, je na koncu opisala ekonomski vidik revizije zavarovalne dobe s povečanjem.

Prikazana je splošna slika gibanja zavarovalne dobe s povečanjem v desetletnem obdobju v vseh treh železarnah.

Prikazan je neposreden strošek zavarovalne dobe s povečanjem. Prikazane so nadure, ki jih opravljajo delavci na benefikiranih delovnih mestih in ki predstavljajo svojevrsten absurd.

Dani so nam podatki, ki pojasnjujejo, koliko bi se delavcu dvignili osebni dohodki, če bi prispevke za SPIZ prišteli k OD.

Iz dinamične podatkov je vidno, da se ne trudimo intenzivneje za izboljšanje delovnih razmer na benefikiranih delovnih mestih, ne vlagamo dosti v akumulacijo in v izboljšanje proizvodne tehnologije. Oprema je iztrošena in z remontu gasimo požare. Za sanacijo delovnega okolja ne ostane dosti denarja.

(Povzetek pripravil dr. med. Branimir Čeh)